

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 1 Juliu 1888.

Nr. 19.

Partea besericésca.

Tatalu nostru.

Una ciclu de meditatiuni de Dr. Victoru Szmigelski.

III.

Santiesca-se numele teu.

Luc. 11, 2.

Dis'a Domnulu catra unii, cari se incredeau intru sine, cumcà suntu drepti, si defajmau pre cei alalti, asemenarea acést'a: Doi ómeni au intratu in beserica, se se róge: unulu Fariseu si altulu vamesiu. Fariseulu standu asia se rogá intru sine: Domne multiamescu-ti, cà nu sum cá cei alalti ómeni jafuitori, nedrepti, preacurvari séu cá si acestu vamesiu. Postescu de doue ori in septemana, dau dieciuela din tóte, cate am. Éra vamesiulu de departe standu nu vrea' nici ochii la cériu se ridice, ci-si bateá pieptulu seu dicundu: Domnedieule fii induratoriu mie peccatosului. Dicu voue, cà s'a pogoritu acest'a mai indreptatu la cas'a sa decatu acel'a. Cà totu celu ce se inaltia, umilí-se-va, éra celu ce se umilesce inaltia-se-va. (Luc. 18, 9).

Déca noi amu locuí intr'o tiéra, in care se vorbesce o limba barbara, neculta si neefonica, noi vrendu nevrendu totusi ne o vomu insusí, fiindu-cà avemu lipsa de ea. Dara déca amu scí, cà acusi ne vomu mutá din tiér'a acést'a in alte tienuturi, cá acolo se aflámu adeverat'a nostra patria, unde ne vomu asiediá pentru totu de un'a, si unde ne astépta marire si fericire nespusa, si déca amu scí, cà in tienuturile acelea ale marirei si fericirei nostre se vorbesce o limba culta, curata si eufonica, de securu voindu, se fimu ómeni cu minte, ne vomu dá tota silinti'a de a ne insusí deja ací si limb'a acést'a, mai

alesu déca scimu, cà locuitorii aceluor tienutari alte limba nu vorbescu si cà fara de cunoscenti'a acestor limbe nu ne voru lasá, nici se intramu in tienuturile acelea. Iubitiloru, se fimu deci ómeni cu minte. Éta noi scimu, cà patri'a nostra cea adevérata nu e pamentulu, ci avemu, se ne mutamu acusi in patri'a ceresca. Dara cugetatu-v'ati la ace'a, cà limb'a ce se vorbesce acolo, nu e limba pamentesca? Si adusu-v'ati a minte, cà limb'a acést'a trebuie se o invetiamu deja pana ce petrecemu ací pre pamentu? Dara pote me veti intrebá, cà dela cine amu poté invetiá limb'a ace'a deja ací pre pamentu? Dela cine altulu, iubitiloru, déca nu dela Domnedieu? Si éta pentru ace'a in rogarea, ce o indreptamu catra Domnedieu, 'lu rogamu in ainte de tote, se ne invetie limb'a acést'a, care se vorbesce in ceriu. Santirea numelui lui Domnedieu e adeca limb'a ace'a, in care se intielegu, cei ce petrecu in cieriuri.

„Santiesca-se numele teu!“ Noi scimu deci, ce avemu se ceremu in ainte de tote dela Domnedieu. In fruntea rogatiunei Domnului stà rogarea pentru acelu lucru, care e celu mai de lipsa, pentru santirea numelui lui Domnedieu. Si intru adevéru déca numele lui Domnedieu s'ar' santí dela o margine a pamentului pana la ce'a alalta, atunci ací pre pamentu nu ar' mai esistá peccatu si pedepsa, nu miseria, nu inimizitia si frica; atunci ómenii aru traí ací pre pamentu, cá si candu aru traí deja in ceriu; atunci ar' traí Domnedieu in noi si noi in Domnedieu, toti amu fi cu adevératu fiii lui Domnedieu, si reulu, ce vine dela satan'a, nu ar' mai avé potere preste noi.

Domnedieu e preasantu. Nici unu altu cuventu nu esprima cu atat'a intensivitate firea eternului Domnedieu. Acést'a o sciu angerii si archangelii, Cherubii si Serafii si tote spiritele fericite, cari ingenuchia in giurulu tronului maiestatii divine. Acést'a o sciu ei prea bine, si pre candu 'i rapesce frumseti'a si maiestatea lui Domnedieu, pre atuncia resuna ceriurile de innulu loru: „Santu, santu, santu e Domnulu Sabaoth! Plinu e ceriulu si pamentulu de marirea lui!“

Domnedieu e preasantu si „tota darea cea buna si totu darulu deplinitu de susu este pogorindu dela Parintele lumineloru.“ Ori ce bine, ce s'a intemplat, se intempla ori se va intemplá, fia pre pamentulu acest'a intre resaritu si apusu ori in spatiulu nemesuratu, care-lu numimu lume, ori ce bine e darulu lui Domnedieu si bucuri'a lui. Ochiulu plinu de iubire alu lui Domnedieu patrunde tote lumile si petrece cu placere privindu la pamentulu acest'a, care l'a santitu Fiulu celu unulu nascutu alu lui Domnedieu cu pasii sei si care si-l'a alesu Fiulu celu unulu nascutu alu lui Domnedieu de locuintia pentru tote vecurile. Domnedieu privesce din ceriu in noptea omenimei peccatose, si inimele nobile, credintiose si pie 'i lucescu cá nesce stele, si densulu privesce cu bucuria la flacar'a loru, pentru cá elu a aprins'o, elu o nutresce, elu o scutesce, se nu se stinga.

O ce privire plina de iubire trebue se fia ace'a, cu care privesce Parintele din ceriu la sufletulu, pre care l'a creatu dupa asemenarea sa, l'a rescumperatu cu sangele seu si l'a santitu cu darulu seu, la sufletulu, care se si silesce a se face demnu de asemenarea, de sangele si de darulu lui Domnedieu!

Crestine! Scii tu, cá privirea lui Domnedieu strabate si pieptulu teu, cá ea petrunde si in inim'a ta si cerca adancimile sufletulu teu? Ochiulu lui Domnedieu nu e cá albin'a, care sbora de pre flore pre flore, nu, ci cu o singura privire strabate inimele tuturor, cele bune si cele rele, cele penitente si cele impietrite; elu le strabate de o data, mai iute cá fulgerulu, mai iute cá radi'a sorelui, carea strabate printre nori si se reversa de o data preste musinoiele furniceloru si preste musinoiele omeniloru. Da, omule, Domnedieu scie si in momentulu acest'a, cá inimi'a ta e séu templulu Spiritulu santu séu o pustiá, in carea locuesce satan'a cu fetii sei.

O Domnedieulu meu! Candu bagu séma la marimea ta si la micimea mea, trebue sé amutiescu si se nu cautu alte cuvinte, fara numai cuvinte de inchinare si de lauda, si inim'a mea me indémna, se cantu si eu dimpreuna cu cetele angeresci innulu, de care resuna ceriurile: „Santu, santu, santu e Domnulu Sabaoth! Plinu e ceriulu si pamentulu de marirea lui!“ O de ar' patrunde puterea santieniei tale tote

cugetele, cuvintele si faptele mele! Ce ar' fi atunci mai firescu si mai dreptu decatu conformarea mea cu santien'a ta? O de asi fi totu de un'a convinsu despre ace'a, cá pentru acést'a me rogu, candu me rogu: Santiesca-se numele teu!

Si ore cari 'su acei omeni, cari santiescu numele lui Domnedieu? Ti-o voiu spune, crestine. Nu suferi indoiela, cá peccatosulu, celu ce calca cu sumetia neobraznica legile lui Domnedieu, nu santiesce numele lui Domnedieu. Dara ce voiu dice despre acei'a, cari trecu de drepti inaintea omeniloru? Éta unu omu, si anume unu crestinu se lasa a fi condusu pururea de principiile morale. Elu 'si implinesce cu scumpetate detorintiele sale atatu in familia catu si in societate. Ma elu face inca si mai multu, elu aducundu sacrificie si luandu asupr'a-si sarcine se face amiculu celu mai zelosu alu seraciloru si se porta facia cu fiesce cine cu blandetia si cu iubire. Despre omulu acest'a vomu poté dora dice, cá elu santiesce numele lui Domnedieu? Si beseric'a totusi ne raspunde: Nu! Si déca sute si mii de ómeni aru binecuventá cu lacrimi de bucuria si de recunoscintia amintirea lui si aru preamarí viati'a lui, beseric'a totusi ar' dice: Nu, elu nu santiesce numele lui Domnedieu! O astu feliu de viatia adevveratu cá in aintea omeniloru trece de buna, dara ea nu e spre marirea lui Domnedieu, pentru cá 'i lipsesce unu lucru, lucrulu celu mai de frunte. Simpl'a legalitate, simpl'a iubire de omeni séu umanitatea, precum le place omeniloru a o numí, poté se aiba pretiu la omeni, dara nu si la Domnedieu. Omulu legalu si umanu pote cá face multu bine omeniloru, dara nu face nimic'a spre santirea numelui lui Domnedieu. O astu feliu de viatia nu e nici macaru crestina, si virtutea ei pre langa tota caldur'a, ce o are la parere, e numai virtute ghiaciosá, pagana. Ea si-a luat plat'a sa, laud'a omeniloru.

Dara va dice cineva: Greu este cuventulu acest'a, cine poté a-lu ascultá? Asia e, cuventulu adevverulu le cade multor'a greu, cuventulu adevverulu forte a dese ori e amarú, dara pentru ace'a elu totusi remane cuventulu adevverulu. Ore nu e adevveratu, cá omulu, care duce numai o viatia legala, i-se pare, cá tari'a si energi'a lui morala purcede numai din puterea lui propria? Ore nu e adevveratu, cá omulu acest'a nu are nici chiaru propusulu de a preamarí pre Domnedieu si de a santí numele lui? Si ore nu e adevveratu, cá omulu acest'a numai pre sine se preamaresce, cá elu voiesce se edifice unu turnu, care se ajunga pana in ceriu? Da, e prea adevveratu, cá noi avem numai o singura mesura, dupa care se mesuramu pretiulu fapteloru nostre, si mesur'a acést'a e Domnedieu. Cine mesura faptele sale cu alta mesura, se insiéla. Omeni'a, dreptatea, fidelitatea 'su

cuvinte frumoase, dara numai cuvinte. Numai prin religione, numai prin ace'a, cà ele prindu radacina in iubirea lui Domnedieu, li-se intiparesce timbrulu pretiului, si numai umilinti'a le insira in coron'a virtutiloru si face dintr'ensele o podoba de pretiu nepieritoriu.

Éta iubitoru, candu resare sorele si revérsa radiele sale preste pamentu, nici o creatura nu se pote retrage din aintea luminei si caldurei, déca nu se ascunde cum va de fric'a sórelui asemenea sobolului in pantecele pamentului. Natur'a din contra, natur'a intrega simtiesce, cà ea are lipsa de lumin'a si de caldur'a sorelui, si animalele esu la lumin'a si caldur'a acést'a si se veselescu, si plantele se strimba si se incovoia, cá frundiele, florile si fruptele loru se sorba darurile sórelui si se se intaresca. Si ore sufletulu omului se nu aiba lipsa de o astu feliu de lumina si caldura? Dara omulu e liberu, si multi fugu de lumina si de caldura si se ascundu in pivnitiile cele intunecose si reci ale egoismului si astupa tote ferestutiile, prin cari s'ar' poté strimtori vre o radia vrendu se ajunga pàna la ei. Suntu morburi trupesci, cari interita nervii asia de tare, in catu ori ce radia de lumina 'i e morbosului spre chinu, si elu vediendu lumin'a cea mai debila nu are pace si odihna, pàna candu nu se afla éراسi in intunerecu. Astu feliu suntu si ómeni, cari 'su morbosi sufletesce, si ei nu potu suferi lumin'a credintiei si caldur'a gratiei. Pentru ace'a ei nice nu se roga pentru gratia, si Domnedieu nice nu le dà gratia, pentru cà Domnedieu se opune celoru trufasi. . (Vá urmá).

Asociatiunea „Persieiu“ cá institutu de pastrare si creditu.

Sub acestu titlu a infintiatu zelosulu parochu-protopopu de Seini (comitatulu Satu-mare) *Alessiu Berinde* in anii trecuti o asociatiune plina de viétia si folositoria poporului nostru românú; — scopulu ei este duplu — precum spunu statutele I §. 1, „cà se se stírnésca voi'a de a pastrá si de a se ajutá pre sine insu-si in clas'a cea mai seraca a lucratoriloru de o parte; de alt'a éra cá ace'a de dupa lipsele sale modeste — se se póta impartasi intru unu ajutoriu usioru si iute“. —

Intru adeveru, déca unu poporu, atunci poporulu nostru românú e acel'a, care are cea mai mare lipsa de asiá asociatiuni salutarie; pentru ace'a am aflu de bine a trage atentiunea Veneratului Cleru românú in acést'a directiune.

Dreptu cà s'a infintiatu si se infintiéza in continuu bance românesci de pastrare si creditu, unde si-ar' poté depune si lucratoriulu banii sei disponibili, si unde ar' poté alergá si dupa ajutoriu; — inse actiunile acestoru

se vëndu de comunu cu asiá pretiu, încátu deintre cei mai seraci séu dein asiá numit'a clas'a de diosu, au nici unulu, au fórte pucini si-potu cáscigá asemenea actiuni, ne avëndu sum'a receruta la dispositiune; imprumuturi mai mici dela banci nu potu capetá, si de ar' poté capetá nu li se platesce a âmblá cu cambiiu pentru 10—20 fl. pe la orasie, unde de comunu si-au resiedintiele bancele aceste; si asiá ei mai bine se imprumuta cu evreulu dein satu, ori dein apropiere, déca au lipsa de câte-va mesure de bucate ori altceva, care apoi pe lângá tóta stricteti'a legiloru, cu cari se intredfce interusuriulu neiertatu, scie face cáscigu duplu dein lips'a seracului nepriceputu.

Avantagiulu celu mai eclatante a Asociatiunei „Persieiu“ facia de celelalte bance de pastrare si creditu este: cà primesce si depositulu bagatelu de 10 cruceri a seracului pe septamàna „sum'a cea mai mica pentru depunere de crutiare se ficséza, in 10 cr“. (Stat. asoc. v. §. 16 a); — si dà imprumutu si 1 florenasiu, déca cu acel'a seraculu si-póte acoperi lipsele sale“. Sum'a cea mai mica de imprumutu se statoresce in 1 fl. v. a.“ (statutele asociatiunei XIII §. 49); imprumutulu lu-face — de e lipsa — iute si usioru avëndu dreptu in intielesulu statuteloru presiedintele deimpreuna cu cassariulu a votá sum'a de 5 fl., poftindu-se numai incuviintiarea adunarei procsime a comisiunei diriginte. (Stat. asoc. XIII §. 50).

Unu Voru fi poté intre on. cetitori, cari voru aflá cà o asemenea cestiune economica, cade dein cadrulu „Foiei besericesci-scolastice“; ar' fi poté asiá, déca la poporulu românú nu singuru preotulu ar' fi conducatoriulu atátu in cele spirituale, câtu si materiale . . . si altcumu parsimoni'a, crutiarea, pastrarea — este virtute comendata crestiniloru, éra a sterni o asemenea virtute in poporu se nu fia chiamarea unui preotu?!! . . .

Prax'a ne areta, cà cu unu poporu necrutiatoriu, nebagatoriu de sóma nimicu nu poté face unu preotu spre marirea lui Domnedieu, nici beserica, nici scóla; — nu poté cáscigá nimicu pentru imfrumsetiarea casei Domnului; pàna-ce dein contra cu unu poporu invetiatu dejá de a depune crucerii sei disponibili pentru pastrare se poté face minuni; — cum a aretatu acést'a chiaru laudatulu parochu-protopopu, care in scurtu tēmpu a aredicatu beserica frumósa, casa parochiala in parochi'a sa; — poporeni sei si cásciga realitáti dela straini cu imprumuturi contrase dela asociatiune . . . inaintéza in bine . . . si dau multiámítia lui Domnedieu, cà a condusu in mediloculu loru unu barbatu, la care intru atát'a i-jace la ànima binele poporului seu.

A infintiá asociatiuni de asemenea natura câtu de multe este dara chiaru in interesulu nostru a preotiloru; cine voiesce deci asi formá cuuoscintia mai detaiata despre natur'a, scopulu, procedur'a acestei asociatiuni salutarie, — se poté întórce de-a dreptulu la M. O. D. parochu-protopopu de Seini, carele sum convinsu, cà bucuosu va servi cu deslucirile necesarie.

Esemplulu bunu e de urmatu si in scurtu tîmpu vomu vedé si ajunge binele si prosperarea poporului nostru românû!

Ludovicu Marcusiu,
preota.

Epistol'a episcopului *Gregoriu Maioru* de datulu 5 Dec. 1780 catra Nuntiulu Apostolicu din Vien'a in versiune romana e urmatoarea:

Esclentissimule Illustrissimule si Reverendissimule Domnu Archiepiscopu! Nunciu Apostolicu! si Domnule alu meu Preaveneratu!

Cá se satisfac cererei apostolite a Esclentiei Vóstre, care doriti asiá de tare a avé declaratiune si informatiune despre metodulu nostru folositu la convertirea acestui poporu, si incatu se póte se astupu gurele celoru ce defaima si impugna lucrurile nóstre, in urma conformu detorintiei oficiulu meu cátra credinti'a catolica si Scaunulu Apostolicu se descoperu sinceru cauzele urei si rancorei, cu care se pórtá eterodocsii in contr'a mea si aloru miei pentru inaintarea asiá de mare a Unirei; deplangandu starea besericeii mele, me rogu de iertare, cá in lucru asiá momentosu cu cev'a, decátu cum se cuvine, voiu vorbí mai pe largu. Pentru cunóscerea asiadara mai acurata a lucrulu cugetu a fi la cale a premité urmatóarele:

1. E de insemnatu, cá poporulu acestu românû precátu este mai numerosu si mai latitu in Principatulu Transilvaniei, pre atátu este mai necultu facia de celelalte natiuni si acést'a provine mai alesu din lips'a preotiloru invetiati, necultur'a Clerulu provine din lips'a medilóceloru intru sustinerea vietiei si acuirarea sciintiei, din care cauza pucini se afla aici schismatici formali (precum se dice prin scoli) chiaru si intre preoti, cari se scia cele patru puncte contrarie Santei Uniri, românii mai toti 'su schismatici materiali; in genere ei credu tóte ce au propusu Isusu Christosu, Apostoli, Santii Parinti si Conciliile si prin urmare ace'a ce a propusu si propune sant'a beserica catolica si apostolica genulu omenescu pentru a le crede, acést'a e de a se intelege atátu pentru poporulu unitu cátu si neunitu; mai incolo poporulu e devotu, cu fric'a lui Domnedieu si tractabilu, inse e tenace de ritulu seu intr'atát'a, cá tóte nesuintiele Principiloru Calvini Domnitori aici au fostu zadarnice si neci cu sil'a n'au potutu induplecá pe Románi la imbratsiarea invetiatureloru loru, din care cauza unu istoricu Lutheranu Georgiu Hanner Saxonu la anulu 1694 vorbindu despre natiunile din Transilvani'a, cari au primitu doctrinele lui Luther dice: „Singuri numai Románii nu „s'au impartesitu de lumin'a acést'a, a caroru preoti „neinvetiati si cari abia sciú ceti cantarile loru indatenate „au despretiuitu ceremoniele si dogmele nóue, ér' ale loru, „ce pona acum au profesatu, le au retienutu si le retienu „si adi cu statornicia“. Si pentru cá poporulu acest'a in tempuri diverse sub Principii Calvini a esperiatu acést'a tentatiune, pentr'ace'a de fric'a recaderii in eróre si in alte prejudetie, usioru crede cele ce spunu inimicii religiunei catolice „cá cu unirea voru schimbá si perde ritulu grecu“. Si astufeliu Calvinii si Lutheranii, sect'a caror'a e mai latita in acestu Principatu (precum arata aclusulu de sub numerulu 1. din ura cátra sporiulu religiunei catolice sparia si desuatuiescu dela Unire pre acestu poporu seracu si necultu seu ei in persóna seu prin preotii schismatici.

1. Dicu: cá prin unire nu se intentionéza alt'a, decátu stergerea si schimbarea ritulu sacru alu besericeii orientale, si asiá posturile, serbatorile, ceremoniele, administrarea sacramentelor si sacramentalelor si recitarea rogatiuniloru preserise si usuaté in beseric'a greca tóte se voru sterge, cu unu cuventu prin ace'a voru devení Papisti. De exemplu aducu pre unii românii nobili, cari destulu de neprecautu, fora permissiunea speciala a Santulu Scaunu, fára de a intrebá pre Episcopulu loru, in contr'a constitutiuniloru salutarie ale Pontificiloru Supremi cu scandalulu celoru slabi dupa arbitriulu loru au parasitu ritulu grecu, in care au fostu botezati si crescuti si si adi parasescu dupa placulu loru. Si fiindu cá poporulu acest'a, precum s'a dísu mai susu, asiá tare iubescé si se lipescé de ritulu seu, (observarea carui'a l'a preservatu dela caderea in eresuri aici domnitórie) nu e mirare, cá dá credieméntu acestoru assertiuni false mai alesu cându vedu si esemple si se indupleca la asemenea fáradelegi si prin auctoritatea Domniloru de paméntu, dela arbitriulu caror'a depindu retacitii si seracii supusi, cá-ci poporulu simplu se duce seu in sténg'a seu in drépt'a mai usioru prin auctoritatea poruncitoriloru, asemenea prin esemple si fapte, cari cadu sub sentiuri, decátu prin invetiaturi abstracte si teoretice, cari pestrecu mintea loru.

2. Acatolicii si preotii Schismatici respândescú preotindenea credinti'a, cá toti cari primescu de nou Unirea, voru fi siliti la milita, si cá voru fi translocati nu numai din satele loru si din pamenturile loru fructifere la locuri stérpe si selbatece in marginile Principatulu, ei voru fi scosi si din Principatu si prin urmare voru fi dusi si la resbele departe in lume cu periclitarea vietiei loru.

Ei aducu de exemplu militi'a romána intemeiata acum pe tîmpulu turburariiloru Schismatice, care tota prima óra a fostu compusa din uniti, precându la suaturile nóstre multi, cari de buna voia au voitu a apucá arme si a se inscrie la milita, din locurile loru au fostu translocati la locuri militare dupa recerintiele starei militare; Schismaticii pre acesti ostasi per antonomasiam de comunu i numescu uniti, cându voiescu a indicá militi'a nationale; au datena cu cuventulu *militi'a* pe tîmpulu resbelulu a infricá pre acestu poporu dela Sant'a Unire cu motivu asiá prunescú.

Acestu soiu de seducere nu fára dorere am esperiatu in multe locuri si cu ocasiunea resbelulu acum trecutú, si cându acést'a interpretare vatema drepturile atátu ale Maiestatii ceresci, cátu si celei paméntesci, atare interpretatoru ar' meritá indignatiunea regéscá.

3. Si ace'a la toti este cunoscutu, cá eresurile si desbinarile se nascu mai alesu pe tîmpurile resbelorú, de unde la anulu 1760 si 1765 pe tîmpulu resbelulu prusianu de mai inainte, cându tóta armat'a fú scósa din acestu Principatu, prin factiunea eretica s'a intemplatú, cá nisce impostori schismatici au intratu pre ascunsu in Principatu si au predicatu, cá Episcopulu dela Fagarasiu si Clerulu, care 'lu urméza suntu nimicitorii legeri grecesci seu alu ritulu orientalu, prin urmare e de a se ferí de elu si de ai sei, ba a-i oprí si impededá dela intrarea in beserica, in cásele parochiali si in sate, si a-i scóte la hotarele teritoriulu, ce s'a si intemplatú, si asiá mare turburare s'a facutu cu ajutoriulu desbinatoriloru in cátu in principatu unitulu nu e securu neci de viéti'a sa; din care cauza Curtea imperatésca pentru pacea si liniscea publica fú silita a promulgá decretulu tolerantiei in favorea recadiutiloru in Schisma; Schismaticii acestu decretu 'lu folosescú cá unu argumentu confirmativu alu religiunei lorú, si cá Curtea imperatésca aprobéza desbinarea lorú cá una fapta

buna si placuta Curtii, că-ci din contra, — dŃcu Schismaticii, — dŃca curtea imperatŃsca ar' reprobŃ Religiunea nŃstră, nu ni ar' fi tramisu altu episcopu si n'ar' fi suferitu alti preoti. De unde

4. Din turburarea ace'a trista s'a ordinaru despartirea besericeloru si familieloru intre uniti si neuniti mai alesu la induplecarile eterodocsiloru, cu care ocaziune despartitorii si conscrietorii comisari, cŃndu ar' fi trebuitu se intrebe dela fiecare capu de familia, „cŃ schismaticu e seau unitu adeca greco-catolicu“, au intrebatu „cŃ unitu e adeca Papistu, seau de legea greca“? CŃndu inse poporul acest'a prin legea greca nu Ńntielege credinŃa, ci insu-si ritulu grecu alu besericeii orientale, care consiste in ceremoniele externe si sensibile, cuventulu inse Unire din esplicarile reutatiŃse ale Ńmeniloru corupti in aintea multor'a este asiŃ de uritu, cŃ singuru acestu cuventu „Unire“ pre mai multi i infrica dela imbratŃsiarea credinŃiei, din care cauza neinvetiarii audfndu atare astuta intrebare formulata prin Comisarii, cugeta, cŃ ci prin unire dŃca nu de locu, inse cu tŃmpulu voru fi constrinsi a parasŃ ritulu grecu si a imbratŃsiŃ celu latinu; si astu-feliu cŃndu poporul necultu si neprecautu se teme si se feresce de schimbarea ritului seu si prin urmare respondiŃndu „cŃ e de legea greca“, prin comisarii se inscrie intre neuniti si schismatici.

Dreptu ce Maiestatea Sa Sacratissima la 28 Juniu 1773 umilit'a propunere si rogare a Episcopiloru din Ungari'a, Croati'a si Transilvani'a adunati in Vien'a la porunc'a preainalta spre a tractŃ afacerile Unirei, cu o preagratiŃsa porunca a decretatu intre altele, cŃ in loculu numirei de „Uniti alu ritului grecu“ se se folosŃsca atŃtu in privatu cŃtu si in acte publice „catolici de ritulu grecu“, de-Ńre-ce neci in Itali'a neci in alte tieri dar' neci in Curi'a Romana cuventulu „Unitu“ nu se folosesc, ci atŃtu in privatu cŃtu si publice totu-de-un'a se folosesc „Catolici de ritulu grecu“. Dar' malit'a si reutatea eretica si aici a aflatu ansa de calumniare din ace'a, cŃ noi numindu-ne greco-catolici, ne au numitu Papisti noi, cuventulu inse „Papistu“ de cŃtra eterodocsi s'au escugetatu spre batujocŃrirea romano-catoliciloru, — sub care numire romano-catolicii in modu diversu se calumniŃza si ce descŃpta eev'a gretiosu, cŃndu si aici si acolo se rostesc de cŃtra eretici si grecii schismatici, cari se incuiba aici din Tartari'a sub numele de negutiatori, cŃ Papistii suntu idololatri, coruptori ai Santei Scripture, neobservatori ai disciplinei vechi ai besericeii, reinoitori ai rituriloru sacre, ai serbatoriloru, ai posturiloru scl. Si in urma

5. CŃ se omitu celalalte nescociri si calumnie escugetate de cŃtra eretici si preoti schismatici, inainte de tŃte e de sciutu, cŃ pre poporul acest'a, care pre noi dupa vorbele altor'a ne acusa de coruptori ai cartiloru besericesci, nu i potemu induplecŃ si convinge numai din cŃrtile romŃnesci edate in Transalpina, cŃ-ci celoralalte nu credu, prin urmare veritatea invetiaturei atŃtu facia de unirea credinŃiei cŃtu si facia de metodu convertirei o demonstramu si facemu dupa cŃrtile besericesci ale besericeii orientale, in cari chiaru se afla tŃte punctele unirei, mai pre-susu trebuie se ne acomodamu dupa prescriesele ritualului grecu, despre ce mai pe largu va fi vorb'a mai in diosu.

Aceste suntu Patronule Supremu! prejudetiele principali ale acestui poporu, — spre cari a fostu invetiatu de cŃtra unii preoti Schismatici dar' mai alesu de Lutherani si Calvinii, — din caus'a caror'a a recadiutu in Schisma si reintŃrcerea loru se intardŃa din fric'a desiŃrta de acestea; Poporul acest'a lipitu de pamŃntu facia de cele patru puncte ale Unirei, fiindu aceste dogme sublime si speculative,

nu se afla peccatosu, luŃndu afora pre unii preoti schismatici si prea pucini Ńmeni literati, cari dŃca voiescu a imbratŃsiŃ Sant'a Unire, mai antŃiu se instruŃza in dogmele credinŃiei adeverate si se poftesce dela ei marturisirea credinŃiei prescriisa pentru orientali de cŃtra Pontificii Supremi; cŃndu inse poporul necultu imbratŃsiŃza Sant'a Unire, marturisirea credinŃiei o primimu in genere, i-absolvamu inse dela juramentu, — despre care in ritualele grecesci si in tŃta anticuitatea nu se afla neci o urma, — cŃ se nu introducemu vre-o innoire si in locu de a folosi Santei Uniri mai multu se stricamu, despre ce mai pe largu mai in diosu.

PremitiŃndu-le aceste, cŃ se vorbimu la objectu adeca despre metodu ce lu-folosimu in convertirea poporulu necultu cu umilitia substernu urmŃtŃrele judecatei Ńntiepte a Escelentiei VŃstre:

Ori-care filosofu, teologu seau invetiatu cŃndu se trudesce a espune ascultatoriloru principiile adeverate ale sciintiei sale, trebuie inainte de tŃte, cŃ tŃte prejudetiele se le scŃta, se le desradecineze din anemele loru si dŃca acŃst'a se intempla la dispute scolastice, atunci cu cŃtu mai vertosu trebuie se practisŃze acŃst'a predicatorii cuventului lui Domnedieu, cŃndu voiescu se convertŃze unu poporu plenu de prejudecie la religiunea catolica. In adeveru cŃndu poporul acest'a e inveninatu de prejudeciele amentite, si ici si colo ne considera de nescie simbriesi, si nu numai invetiaturele nŃstre dar' neci pre noi insine nu voescu se ne primŃsca si se ne asculte; din acŃst'a cauza noi in espunerea invetiaturiloru nŃstre asiŃ trebuie se ne portamu, cŃ folosindu-ne de tŃta circumspectiunea si consideratiunea prin modulu propunerei nŃstre se facemu totu ce e posibilu, cŃ anemele auditoriloru se fia aplecate spre ascultare; aceste suntu cuvintele Parintelui nostru Basiliu celu mare in regula 245 la versicululu Santei Scripture: „Se fiti prudenti cŃ sierpii“ etc.

De unde cŃndu eu si missionarii miei ne apucamu de a face visitatiuni la poporul schismaticu si ne nisumu a lu-readuce la simulu Santei mame beserice, inainte de tŃte i-desvetiamu dela prejudetiele contrarie Santei Uniri si asiŃ in urma picuramu in anemele loru doctrin'a credinŃiei, liniscindu-i se nu pŃrte frica cu privire la schimbarea ritului grecu, ci se fia securi despre mantuirea sufletelor loru ce armŃza din unitatea credinŃiei; i-induplecamu asia-dara cŃ se nu fia aversi facia de unirea credinŃiei catolice, — fora de care nu este mantuire — pentru desiŃrta loru frica facia de schimbarea ritului, cŃ-ci prin constitutiunile salutarie ale Santului Scaunu si ale Pontificiloru Supremi este ingrigitu si prevediutu, cŃ se nu cutŃze neci unulu a trece dela ritulu grecu la celu latinu (de ce tare se teme poporul) fŃra causa basata si speciale licentia a Santului Scaunu; si acŃst'a se afla si in decretule gratiŃse Caesareo regesci cu datulu de 15 Aprilie 1746 aici in copia alaturatu sub numerulu 2; si afora de ace'a aretamu si demonstramu, cŃ intentiunea Curtii Imperatesci n'a fostu cŃ prin Sant'a Unire ritulu grecu se se schimbe in celu latinu, ci din contra, ambele rituri fiindu asiediate de cŃtra Santii Parinti dupa diversitatea locuriloru, acele suntu sacre si suntu aprobate de cŃtra Sant'a beserica si este prescriu, cŃ fie-care dupa care ritu s'a botezatu si crescutu, acŃl'a se lu-tiena si pastrŃze. Din care cauza si in regulele Seminariului Vienesu dela S. Barbara c. 2, §. 16 pentru evitarea scandalului este prescriu prin porunc'a Maiestatii Sale Imperatesci, cŃ acolo ceremoniele ritului grecu strictu se se observeze; cŃndu de alta parte, Sant'a Maica beserica din varietatea rituriloru si-atribue frumsetia, cŃ-ci Unirea

nu consiste in ritu ei singuru in credinti'a catolica, ce dupa vorb'a Apostolului gintiloru, precum este unu Domnedieu asiá si credinti'a salutaria numai un'a este, acést'a credinti'a Sant'a maica beserica totu-de-a-un'a o a propusu lunei intregi in Concilie si o propune si marturisesce si adi cá capulu visibile alu besericei pre pamentu este Pontificele Romanu, acést'a aretamu loru pâna la evidentiã din cârtile loru besericesci dar' mai alesu din Codicele dreptului besericescu numitu „Pravila“, si estumodu pre poporulu acest'a cu acestu argumentu si cu altele lumantuimu de prejudecie, ce gatandu-le si convingandu-i facia de punctulu principalu alu Santei Uniri, ce se indrépta in contra Pontificelui Romanu, facia de celelalte puncte n'au neci o dificultate, ci de locu dau credientu vorbeloru nóstre pentru auctoritatea besericei, cãci facia de procesiunea Spiritului Santu dela Fiulu, audîndu textulu Santei Scripture: „cã nu va vorbí dela sine, ci numai ce va audí va vorbí si cele fitóre Vi le va spune Voue, Elu me va marí pre mine, cãci din alu meu va primí si va vestí voue, ori-ce are, suntu dela parintele meu, pent'ace'a au dísu, cá din alu meu va primí si va vestí voue“. Singuru la audiulu acestui textu, nu se mai indoiescu, mai alesu cá nu sciu si n'au ce se dica in contra.

Cum-cã sufletele din Purgatoriu se mantuescu prin rogatiunile viiloru, Români cu fapt'a aréta cã credu, de-óre-ce mai multe sacrificie facu prin preoti pentru cei morti; déca cine-va li-ar' dice contrariulu l'ar' considerá de ereticu. Asemenea de hulitoriu ar' cugetá si pre ace'a, care ar' cutezá a negá, cá Santii si fericiti nu se imbucura de vederea intuitiva alui Domnedieu.

In urma precum de aceste asia si de acea: cá ore pana nedospita este materia indestultore pentru consecrare la poporulu acesta nu s'a ivitu neci odata intrebare séu controversia, si candu li amentimu de aceste, dicu, cá n'au nemicu incontra numai ritulu se nu li se schimbe. De altumentrele aceste, cari suntu mai multu doctrine speculative si pestrecu mentea poporului necultu si neinvetiatu, le tractamu pre scurtu, deorece n'au cunoscintie contrarie, si in adunarea asia de mare a poporului neci nu este tempu in trecere si in visitare, si neci nu e de lipsa, ci din contra prudinti'a pastorale recere, cá se ne retienemu de cestiumi mai sublime si facia de cari poporulu necultu n'are neci o dubietate si cari mai tare i ar' confunda; ne indestulimu cá se fia scutiti de prejudetie si cu sentiu bunu se se porte facia de credinti'a si invetiaturele besericei Romane, deorece acestia deunadi s'au subtrasu dela ascultarea santei beserici mai vertosu in foculu primu alu turburarii prin infricari si priu prejudeciele amentite decatu din cause formale, si ei au mai multa lipsa de invetiaturi usiore decatu de invetiaturi grele cá necumva pofindu prea multu se pierdemu totulu si cercandu perfectulu se se negleze bunulu, precum prea intieptiesce ati reflectatu, Escelenti'a Vostra pentru tempurile aceste critice candu nu se cerca ce e bunu si folositoriu, cá-ci deca Basiliu celu mare candu se escã neintielegere in beseric'a din Tarsu facia de D-dieirea Spiritului Santu, dorindu a face pace, intieptiesce ne invetia, cá la atari ocazioni cându neintielegere se afla in beserica, cu cei mai debili trebuie a tracta mai blandu si nu trebuie se se poftesca altu ce dela Cleru si poporu, decatu cá se primesca marturisirea credintiei dela Nicea; se nu dica pre Spiritulu Santu de creatura si cu acestia se tienemu comuniunea sacra desi n'aru marturisi cá Spiritulu Santu este D-dieu, precum arata aclusulu sub nrulu 3, — eu catu mai tare trebuie se ne folosimu noi de acestu metodu facia cu poporulu acestu necultu,

candu eu Apostolulu gintiloru predicamu loru pre „D-dieulu celu necunoscutu“ séu mai bine dísu Sant'a Maica beserica, pre care ei nesciundu o veneréza, nefiindu ace'a alta decatu cea Romana si magistr'a toturoru besericele; atunci noi satisfacemu statuteloru atátu ale Concilieloru catu si ale besericei.

Si pentru-cã poporulu acest'a, care cu pucini ani inainte de acést'a s'a subtrasu de sub jurisdicțiunea Episcopiloru legitimi dela Fagarasiu si prin urmare si dela Sant'a Unire, ce inainte de acea unanimu o a imbratsiatu cunoscandu-se din esperientia diferinti'a ce este intre invetiaturile nostre si intre esplicarile reutatiose ale Pseudoprofetiloru, acum pocaiti Ne invita, cá se i-impacamu si se i-mangaieimu, si deca mergemu la ei si i instruamu in modulu suscrisu sate intregi primescu unirea cu preotii loru si ceru a fi absolvati dela schisma si astu-feliu in un'a si acea-si dí mai multe comune primindu unirea se absolve dela Schisma dupa ritulu besericei orientale.

Preotii loru inse se chiama la residentia si acolo se instrueza in cele patru puncte ale Unirei si facu marturisirea credintiei dupa formul'a aici sub nrulu 4. aclusa preserica de catra Pontificii supremi si de catra Cardinatulu Kolonitz de sub Imperatulu Leopoldu, subscriendu-si si numele propriu. Se afla aici la noi la Blasiu si carti catechetice edate prin noi in cari cele patru puncte se demustra pana la evidentiã cu arguminte luate din Sant'a scriptura, din cartile besericesci si din invetiaturele santiloru Parinti, parochii aceste carti le au la indemana si instruéza mai pre largu poporulu readusu la Sant'a Unire.

Si neci nu e mirare cá poporulu acest'a asculta de vorbele nostre si de buna voia primesce unirea, deorece acestia in ainte de disturbulu schismaticu cu multa dulcetiã se impartasira de comuniunea spirituala a mea carele pre atunci cá missionariu apostolicu dí si nopte predicám ba in necasurile si apesările loru temporali au esperiatu forte desu ajutoriulu nostru si multe fapte de iubire crestinesca pentru aceste eu m'am facutu de batjocura inaintea poporeloru si seosu din patria siepte ani am suferitu esiliu in Muntele Negru, inse de acolo drept'a celui Preinaltu m'a seosu prin Maiestatea S'a Imperatulu Josifu, care din dispusetiune D-diesca veni acolo si me a redusu cá se gubernezu acést'a beserica, unanimu pofindu-me atátu Clerulu si poporulu unitu cátu si celu ne unitu.

Reutatosi 'su aceia, ori cari se fia, cari din invidia si ura catra Religione se nesuescu a detrage din meritulu meu facia de conversiunile acestui poporu si prediciunile nostre, cá-ci desi poporulu acest'a, candu me vede in presentia s'a, crede cá episcopulu seu este unulu si acelasiu cu mine incatu privesce ritulu, cá-ci in acést'a privintia intre neuniti si Noi nu este neci o diferintia, dupa ce inse a auditu invetiatur'a nostra despre beseric'a Romana, cu carea suntemu un'a, de locu pricepu cá eu nu sum episcopu schismaticu, ci deschiliuitu de catra celu schismaticu si astu-feliu me privescu si primescu cá pre unitu adeveratu ba prin insa-si fapt'a acea cá me cunoscú de episcopulu Fagarasiului si positivu sciu cá nu sum schismaticu cá alu loru ei unitu dela care inainte de acea s'au instrainatu, acést'a o pricepu chiaru si prunii.

Caus'a inse pentru ce nu e consultu si practicabilu a pofiti dela acestu poporu — care se afla intre atáti eretici — marturisirea credintiei ne impedece urmatorele I-aiu, cá-ci precum s'a dísu in ritualele grecesci nu se afla neci o urma de marturisirea credintiei cu juramentu neci pentru reintorcerea ereticiloru formali, si poporulu acest'a, acele cari nu se pre: afla in cartile si in ritualele besericesci,

le tiene de lucruri noue si suspecte, de noutate inse tare se ingrozesce, cu unu cuventu numai de acele rituri, ceremonie si invetiaturi i place, cari le aude, că se cetescu si se afla in cartile besericesci si dogmatice scrise in limb'a sa, si pentru-că in ritualulu romanescu precum si in celu grecescu se afla prescrise nesce rogatiuni propitiatorie si induratorie pentru convertirea si reimpacarea ereticiloru si schismaticiloru, cari le acludu aci sub nrulu 5, aceste le recitamu poporului cadiutu in genunchi fiindu acel'a in ainte de acea instruitu in invetiaturi catechetice. Si ore care predicatoriu ar' fi capace a ascultá juramentulu fia-carui omu a unei multime adunate la unu locu din mai multe parti, deca ar' trebui se asculte si juramentulu popoputai de diosu? Dupa acea a 2 óra in intielesulu dreptului, abjurarea erorii atinge numai pre aceia, cari inainte de acea sciau esplicite erorile condamnate de catra beserica si le aperau cu cerbicia, acestia trebuie se le condamneze si se le abjure; poporulu acesta inse e cuprinsu mai multu de prejudetie decatu de erori, precum disei mai in susu; din care cauza, că se nui instrainamu dela staululu lui Christosu — cu sangele carnia suntu rescumperati — că pre albine prin fumu, pentru acést'a atátu eu cătu si antecesorii miei totu deauna Ne am folosita si Ne folosimu si adi de rogatiuni propitiatore la convertirea poporului necultu. Si inca ce e mai multu a 3 óra cându unirea s'a intemplatu sub Imperatulu Leopoldu, poporulu acest'a n'a facutu neci unu juramentu formalu despre lapedarea dela schisma, ci toti s'au alaturatu la parerea episcopulu Atanasiu I si a Clerulu si tote ce a crediutu episcopulu si clerulu si ei le au primitu si crediutu precum se vede din aclusulu de sub nrulu 6.

Din care cauza Episcopii urmatori ai acestei diecese n'au poffitu formala abjurare a schismei dela poporulu necultu cându a imbratisiatu unirea fia fostu acela dintre cei recadiuti séu din alte parti venitu, ci numai singuru dela preotii convertiti, desi acést'a n'a fostu impusa prin Scannulu Apostolicu neci prin Curtea Imperetasca pana in dilele aceste.

Acum inse dupa ce ereticii — calumniatorii astuti ai besericei Romane si ai santei uniri si in genere despretiutorii religiunii catolice — au observatu, că poporulu acest'a facandu eu visitatiunea canonica pre la ei si predicandule imbratisiarea Santei Uniri, si că nu numai sate intregi si opide ci si cercuri si comitate intregi se unescu, si prevediéndu că din unirea acést'a a poporulu romanu cu Scaunulu Apostolicu, religiunea catolica in Principatululu mare alu Transilvaniei — care e plenu de eretici — capeta puteri mari, éra sectele loru prin acea se infrangu si slabescu si astu-feliu ecilibriulu religiunii loru recepte seu mai bine dñsu alu sectelor se conturba, si totu sistemulu loru de pana acum cade, au inceputu Sant'a Unire a o ataca cu ordinatiuni de ale guvernulu si sub pretecestulu pazei si ordinei prescrisera mai multe regule de observatu cu ocaziunea visitatiunei canonice atátu pentru mine catu si pentru successorii miei si pusera mai multe obstacule prin cari se impedece unirea numerosa a poporulu; de exemplu: „deca omenii imbratisiéza Sant'a unire cu ocaziunea visitatiunei canonice, se aredice trei degete unse cu negrela si se faca cruce pre hartia si prescrisera si altele ce nu s'au mai auditu in beserica lui D-dieu, tote aceste nu cu altu scopu, decatu că se infrice si instraineze anemele mai debile dela imbratisiarea Santei uniri. Intre altele observandu inimicii Santei Uniri că poporulu acest'a asia tare se sparie de juramentu că séu nu jóra de feliu desi ar' fi legale si de lipsa, séu că juramentulu nu lu calca de ar' fi si falsu, din acést'a

causa au proiectatu maiestatii sale Auguste fora se me fia intrebatu si pre mine: „că dela toti, cari de acum inainte aru primí Sant'a unire se se poftesca marturisirea credintiei cu juramentu, sub acelu pretecestu, că pre poporulu readusu la unire se-lu pota constringe a remane in unire si pre calea lezei, sub care lege se intielegu a fi cuprinsi numai acei apostati, cari au facutu marturisirea credintiei cu juramentu“.

Maiestatea S'a Augusta proiectulu acesta alu eterodocsiloru Pa aprobatu si a si scrisu Comitelui Nicolau Bethlen presidentulu de atunci alu comisiunei catolice, dar' conversiunile facute pana acum si cari se voru face de acum inainte fora marturisirea credintiei cu juramentu, nu-le a reprobatu seu nulificatu si neci nu a demandatu că rescrisulu acestu privatu se se publice; adi inse guvernulu regescu bate dob'a in totu principatululu Transilvaniei: „că tote conversiunile facute fora marturisirea credintiei suntu nule, invalide si este ertatu fia-carui a parasí unirea deca nu o a imbratisiatu cu juramentu“. Observatiunile si reflexiunile, ce le am facutu eu facia de resolutiunea acést'a regesca, Eselenti'a Vostra le pote vede din cele aici alaturate sub nrulu 7. Inse persecutorii Santei uniri cu ostinatiune aperandu parerea loru de mai inainte nu numai impedece progresulu ulterioru alu unirei, ci si conversiunile facute inainte de acést'a, le aducu in periclu si deschidu cale la recadere si la aceia, cari din vechime s'au nascutu in unire si cari si pre tempulu desbinarii au remasu in unire, că-ci in tota Transilvania este divulgatu, că fia-carui este ertatu a imbratisiá acea religiune, care o voiesce. Tote aceste tientescu spre stricarea religiunii catolice si pentru acea, precum dice Santulu Basiliu celu mare, in atari tempuri e mare lipsa de activitate si diligintia că se putem face ore-care cascigu pentru beserica, cascigu ar' fi, deca prima óra am pote impreună membrele instrainate, le vomu pote inse impreuna deca nu vomu iritá anemele si ne vomu acomoda si la cei mai debili in credintia. Si in adeveru dela poporulu acestu necultu prea ocupatu cu prejudetie nu trebuie in aceste tempuri se poffimu lucruri suspecte, fortiate si odiose deca vomu se-i reducemu de buna voia la sant'a unire si cu dulcétia se-i vindecamu. Acést'a au practisatu si invetiatu Apostolii si toti Santii dela inceputu, cându au voitu se converteze poporele gentile, dela acést'a pracsu si invetiatura noi nu trebuie se ne abatemu introducundu ceva noutate cu stricarea evidenta a religiunii catolice.

Si in urma nenumeratele vecse, injurie si persecutiuni ce intempinamu, aru fi prea anevoióse ale insirá; aceste inse le am scrisu mai pre largu atátu cá Eselenti'a Vostra dupa intieptiunea sa se mai adauga ce e de adausu si se pota respunde contrariloru cari séu din nesciintia séu din malítia séu pote tocina din invidia reprobéza metodulu nostru, cătu si cá credint'a mea Catolica in care m'am nascutu si crescutu la Roma se nu o traga nime neci cându la indoiala, pote numai astut' a ereticiloru din Transilvania, pentru acea rogu pre Eselenti'a Vostra cá conformu deregatoriei Apostolice si propensiunei speciale cu care ve portati facia de person'a mea slaba si facia de propagarea Santei uniri, se bine voiti pregratiosu a me apera si protege in urmatoriele si anume:

Cá autoritatea mea de episcopu catolicu si libertatea de a predicá cuventulu lui D-dieu se nu se circumscrie de catra seculari, de catra acatolici, fii intunerecului, prin nesce regule, cinsure, si formalitati escugetate de ei spre daun'a propagarei Santei uniri, că-ci pre episcopi Spiritulu Santu i-a alesu spre a governa beserica lui D-dieu, si

Mantuitoriuul genului omenesc de la acestia va cere ratiune despre turm'a loru concediuta, ei vegieza asupra acestora dandu s'ema despre anemele lor, loru li s'a concediutu impartirea misterielorui lui D-dieu, episcopiloru s'a disu, ca ei trebuie se suporte slabitiunile celoru mai debili, sanetosii n'au lipsa de medicu ci cei morbosi, Episcopii trebuie se cureze cu mare indurare, cu sara si cu discretiune conformu invetiatureloru D-lui morburile animelor, ca se li cascade sanetate si perseverantia in Christosu. Noi episcopii suntemu ajutorii, agricultorii lui D-dieu, cu totu dreptulu pota asiadara striga cu Santulu Ioanu: „Fii miei puciuu voi fi inca cu voi“ si cu Santulu Paulu: „Fii miei, pre cari de nou ve am nascutu pana ce se va forma Christosu in voi, ca-ci in Isusu Christosu prin Evangeliu eu ve am nascutu pre voi“ scl,

Din care cauza prin porunca regesca se se impuna guberniuul regescu, ca de acum inainte se nu me macereze si se nu me impedece cu atate scrisori, porunci si ordinatiuni odiose in propagarea Santei uniri, si se nu faculteze a trece la schisma pre aceia, pre cari eu prin Evangeliu i-am nascutu, asemenea guberniuul regescu la visitatiuni, missiuni, predicatiuni, la numerarea unitiloru si neunitiloru, la ocuparea besericelor pre partea unitiloru se nu tramita comissariu ereticu precum se intempla adi, ci la atari functiuni se tramita numai comissari catolici cu unu Archidiaconu unitu, cu unu conventu: „ereticii se nu se amestece neci intr'unu lucru ce privesce sant'a unire, ca-ci esperint'a ne spune, ca ei la ori-ce ocaziune in diverse moduri se nesuescu a indupleca la schisma pre acestu poporu; er gratiosulu reserisu regescu din anulu 1761, in care Maiestatea S'a Augusta pregratiosu declara, ca nu va mai suferi recaderea acestui poporu la scisma, se se publice de nou, er' induplecatorii si acitiatorii se se pedepesca dupa prescisele ordinatiuniloru pre inalte, la din contra, de nu voru inceta aceste pedece, voi fi necesitatu a intrerupe propagarea credintiei inceputa si continuata cu asia mare fruptu, si a remane acasa plenu de superare deplangandu ruin'a retacitiloru, cari deca voru remane mai multa vreme in eroarea lor, nu va fi sabia, care se-i pota linisci si readuce la unire, din contra adi in modulu si cu medilocele de mine amentite usioru si frumosu se pota readuna.

Aceste suntu ce tienu eu de necesarie ale refera si recomandá Escelentiei Vostre ca respunsu la epistol'a Apostolica a Escelentiei Vostre inmanuata mie in Vien'a la 26 Sept. a. c.

Cu distinsa veneratiunue si supunere sun

Alu Escelentiei Vostre

Blasiu in Transilvania

5 Dec. 1780

celu mai umilitu sierbu

Gregoriu Maioru m. p.

episcopu

Schematismulu besereci catolice din a. c. 1888.

In tipografi'a Vaticanului din Rom'a s'a publicatu Schematismulu besericeci catolice pre anulu 1888 sub titulu: „*la gerarchia catolica*“. Din acestu opu estragemu urmatoarele date statistice.

Dintre 70 de posturi cardinalitie numai 61 suntu ocupate, si anume: 5 cu cardinali de ordulu episcopiloru, 43 cu cardinali de ordulu presbiteriloru si 13 cu cardinali de ordulu diaconiloru. Dupa nationalitate, 32 cardinali suntu italieni, ear ceilalti 29 suntu luati din sinulu altoru natiuni catolice.

In beserice'a catolica suntu: 13 scaune patriarchale, 185 scaune arhiepiscopesci si 752 scaune episcopesci. Patriarchatele du ritu orientalu suntu acestea: celu din *Antiochi'a* alu Melchitiloru, Maronitiloru si alu Syrieniloru celu din *Babiloni'a* alu Caldeiloru, si celu din *Cilici'a* alu Armeniloru. Arhiepiscopate si episcopate de ritu orientalu suntu 56.

Actualulu Pontifice a instituitu: 1 patriarchatu, 19 arhiepiscopate, 57 episcopate, 34 vicariate apostolice, 1 delegatiune apostolica, 11 prefecture apostolice, cu totulu 123 titluri noue, cari areta, catu de frumosu s'a desvoltatu hierarchi'a catolica sub pontificatulu actualu.

In Rom'a suntu mai multe congregatiuni seau ministrie ale santului scaunu apostolicu. Acestea suntu: Santulu Oficiu; — Congregatiunea consistoriala; — Visit'a apostolica; — Congr. Episcopiloru si Regulariloru; — Immunitatea besericesca; — Propaganda de ritu latinu si ritu orientalu; — Indicele; — Riturile; — Ceremonialulu; — Disciplina regulara; — Indulgentiele si reliquiele! — Esamenulu Episcopiloru; — Edificarea santului Pietru; — Congregatiunea lauretana; — Afacerile besericesci extraordinarie; — Congregatiunea studiiloru.

Tribunalele din Rom'a suntu acestea: Penitentiari'a; — Cancelari'a; — Datari'a; — Rot'a; — Camer'a apostolica; — Signatur'a de justitia.

Secretarie suntu in Rom'a siése: secretari'a statului; — secretari'a breveloru pontificie; — secretari'a breveloru adresate principiloru; — secretari'a epistoleloru latine; — a memorialeloru, si a Auditoriului Santei Sale. (Va urma).

Varietati

(Donu pretiosu). Alteti'a S'a ces. reg. archiducele Josifu in 28 Maiu a. c. inspectandu trupele de honvedi asiediate si adunate in Lugosiu a douatu Illustritatei S'ale Dr. *Victoru Mihali* Episcopulu gr. catolicu alu Lugosiuului alu carui ospe a fostu Alteti'a S'a si cu acest'a ocaziune o *cruce arhieresca pectorale de auru decorata cu petri scumpe.*

(Conversiu). In T'ernov'a comuna romana situata in Comitatuul Carasiu-Severinu aprobe de opidulu Resti'a montana s'au intorsu la s. unire 900 suflete si li s'a dispusu de preotu *Joanu Todoranu jun.* fostu cooperatoru in parochi'a Lupeni in protopopiatulu Jiului, si si-a inceputu activitatea s'a preotiesca in nou infiintat'a parochia.

(Necrologu). *Jacobi Bologa* consilieriu alicu in pensiuue, vicepresiedinte alu Asociatiunei Transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, barbatu stimatu de toti pentru placutele servitue aduse in viet'a s'a pre altariulu patriei si natiunei — a migratu la cele eterne in 30 Maiu a. c. in etate de 70 ani.

Fla-i tierin'a usiora si memoria binecventata!

D-lu *Jacobi Muresianu* vredniculu nostru prof. de musica a primitu o medalia de argintu cu diploma, ca premiu pentru compositiuni musicale dela espositiunea din Craiova, a societatei „Cooperatoriloru Romani“.

„*Musa Romana*“ foia musicala si literara, ce apare odata pre luna sub redactiunea d-lui J. Muresianu, in cei 5 Nri aparuti pana acuma cuprinde si urmatoarele cantari besericesci: „*Cherubiculu*“. „*Ca pre imperatulu*“. „*Ingerulu a strigatu*“. „*Sfantu sfantu*“. „*Pre tine te laudamu*“, si sponsorielle „*Da-ne domne*“ tote scrise pentru coru barbatescu. Suntu forte frumoase, pline de efectu si usioru de studiatu.

Partea scolastica.

Ceremoniile nuptiali la Románii antici.

Moribus antiquis res stat Romana virisque.

Ennius.

Afara de Maiu si diumetate Juniu, mai erau inca preste anu unele serbatori, in cari, fiendu díle negre, nu se putea inchia nece o casatoria; se ridicau adeca din infernu in acestea díle, poterile celea negre si se mestecau in tote lucrurile omeniloru. Ovidiu ne povesteste despre mai multe serbatori de acestea, numindu-le díle negre. Asia ne povesteste despre serbatoarea Feralia sau Parentalia. Acést'a serbatóre publica se celebrá in 21 Februariu pentru sufletele celoru mortí, fia-care familia mergea la mormente si acolo cu flori si totu feliulu de daruri mici dar' pie si cu rogatiuni cercau se linistésca sufletele mutate din acést'a lume. Daruri mici — díce Ovid — fienducá pietatea suplínescce pre celea mari. Se pregatiau pentru serbatóreá acést'a cu câteva díle mai ainte si in totu tēmpulu acést'a numai de cei morti erá ocupata gandirea lor, numai la mormente se putea aprinde facile cá se luminezce, numai dieiloru din infernu li-se puteau aduce sacrificie, er' templele celoralalti diei eráu mai totu inchise in acestea díle. In díu'a urmatória se terminá acést'a serbatóre cu o pomana intru aducere aminte de cei morti, obicei díce Ovidius remasu — dupa cum tiene traditiunea dela piulu Aeneas¹⁾.

Dí nefavoritória pentru cununia erá mai departe serbatóreá Saliiloru, cari grigiáu de scuturile celea sante. Serbatóreá acést'a -si ia inceputulu dela Num'a. Cándu intru o dí desu de demanetia piulu rege Num'a stá in aintea palatiului regescu ziditu de elu lānga via sacra, aprópe de templulu Vestei, si rugāndu-se si-ridicá mánile spre ceriu, de odata i-pica in mání unu scutu din ceriu si resuna unu glasu puternicu dicundu-i cá statulu restauratu prin elu vá inflorí si vá intrece tote statele, cátu timpu vá pastrá acestu scutu care este garanti'a binecventarei ceresci. Num'a cá se nu se intraineze acestu scutu, a lasatu prea iscusitului artistu Mamurius Veturius cá se mai faca alte 11 scuturi asemenea celui sántu. Lucrulu a succesu de minune, incātu insusi Num'a nu a potutu deosebí scutulu celu cerescu díntre celea pamentesci lucrute de mán'a artistului. Acestea 12 scuturi se pastrau in palatiulu regescu si eráu grigite de colegiulu celoru 12 preoti numiti Salii (salio) cari si aveau locuinti'a pre Palatinu. Salii acestia instituiti de Num'a amblau cu scuturile sante si incinsi cu sabi'a, prin cetate la inceputulu lunei Martie, cándu erá serbatóreá lor, cāntāndu unele cāntece sante in onórea dieului Marte si saltāndu jocuri

¹⁾ Ovid. Fast. 2, 531 seq. Varro l. l. 6, 13. Macrob. sat. 1, 4, 14; 13, 3; 14, 7.

solemne de arme in jurulu altareloru dieiloru. Serbatóreá acést'a erá serbatóre de impacare, si dupacum ne spune Ovidiu, casatoriile erau oprite, fienducá figuráu in acést'a serbatóre si arme, ce nu se unescu cu casatori'a, ér' preotés'a Flaminic'a dialis imbracá doliu¹⁾.

Afara de acestea serbatori de frunte, mai erau inca díle oprite pentru casatoria si dílele acelea candu se deschidea grop'a ce simbolisá infernulu, numita „Mundus“. Anume cāndu se intemeiau cetati noue, se sapá in unu locu publicu, o grópa dupa ritulu etruscu dupacum referesce Varro L. L. 5, 143. Grop'a acést'a adenca avea form'a boltei ceresci — díce Cato la Festus — si de aici si-avea numele Mundus; partea inferioara acestei grópe erá dedicata sufletelor celoru morti precum si dieiloru din infernu, si erá inchisa cu o pétra ce dela sufletele celoru morti (manes) se numia „lapis manalis“, care pétra erá considerata de pórt'a infernului²⁾.

Gróp'a acést'a se sapá in ainte de tote la planulu cetatiloru, in ea se aruncáu primitii din feliurite fructe-ale pamentului, asemenea aruncá fiacare o máná de pamentu ce l'a adusu cu sine din tier'a s'a³⁾, cá astfelu se-si asigureze si in viétia si in mórte favorulu puterniciloru diei, cari locuescu in adenculu pamentului si totu o data se arete ca se asedia in pamentulu acést'a pentru totu-deaun'a si-lu voru socoti si aপরá cá pre alu loru propriu, ér' cu ceialalti voru traí in pace si unire cá si cāndu ar' fi nascuti toti in acel'asi locu. Dupace s'au indeplinitu acesteá, se desemnáu in cercu, luandu grop'a de centru, granitiele cetatei prin o brézda trasa cu unu plugu, la care eráu prinsu unu bou si o vaca, ambii de colóre alba, vac'a in launtru cercului, boulu din afara. Tragundu-se brézd'a, cei cari mergeau dupa plugu grigiáu cá pamentulu brezdatu se pice in launtru cercului. Brézd'a acést'a se numia pomoerium (post murum Varro L. L. dupa zidu, dupa cetate); unde trebuia se se lase pórt'a, ridicau plugulu; de aci tota graniti'a cetatei dimpreuna cu murulu eráu considerate de sante, dar' nu si loculu unde eráu portile fiendca pre aici putea intrá si est si câteceva necuratu; cetatea erá incungiurata si aপরata — díce Cicero — mai multu prin sántieni'a muriloru decātu prin insisi murii⁴⁾. Gróp'a numita Mundus in jurulu careia s'au desemnatu murii cetatei, o deschideau in 3 díle pre anu in 24 Augustu, 5 Octobre si 8 Novembre, insemnate in Calenn. rom. „Mundus patet“, díle cāndu sta deschisa imperati'a spiritelor, asia

¹⁾ Ovid. Fast. 3, 357 seq. Plut. Numa 13. Liv. 1, 20.

²⁾ Fest. mundus.

³⁾ Plut. Rom. 10.

⁴⁾ Cic. N. D. 3, 40. Plut. Q. R. 27, πᾶν τεῖχος ἀβέβηλον καὶ ἰερὸν νομίζουσι.

încătu cét'a umbreloru potea esi si intrá fora nece o pedeca. Acestea eráu díle religióse, in cari trebuiau se se retiena dela tóte întreprinderile mái momentóse, atátu in statu cátu si in familia; nu poteau incepe lupta, conscrie oste, nu poteau plecá pre mare si nu se potea tiené nice o adunare, asemenea in familia nime nu cutezá se se casatorésca in acestea díle oprite; cu unu cuventu nu se potea face nimicu decátu la ce i impingea „ultima necessitas“¹⁾.

Acestea sunt serbatorile celea mai insemnate in cari nice unu Románu adeveratu nu cutezá a inchíá casatoria; inse nu numai acestea sunt dílele oprite, ele sunt numai în treacatu amentite la scriitorii vechi; ci la Románi erá unu principiu generalu sacralo-iuridicu, cá cununi'a nu se póte indepliní in nice o dí négra, in nice o serbatóre de curatire seau impacare. Numerulu acestoru díle erá nehotarátu, crescea dupacum cutare dí erá judecata de neagra prin decretulu pontificiloru, cum eráu d. e. acelea díle in cari ostile romane au suferitu vre-o perdere insemnata ce consterná poporulu romanu întregu.

Dílele acestea dupacum am vediutu, din natur'a loru sunt nepotrivate pentru casatoria; afora de acea inse mai erá la Romani si obiceiulu, ca nice in o serbatóre publica fia acaa in onórea ori carei dieitati, nu bucurosu se casatoriau, celu pucinu fetiórele nu. Despre obiceiulu acest'a asfeliu ne povestesc Plutarchus: in serbatorile publice nu este obiceiulu cá se se marite fetiórele, veduvele inse se marita; óre pentru acea, fienducá precum a dísu Varro, fetiórele se marita superate er' femeile se bucura? in serbatóre inse nu trebuie se facemu nimicu superati, nice de sila, s'au mái multu pentru acea, fienducá pentru fetióre este lucru frumosu se nu fia pucini cându se marita, er' pentru veduve e lucru uritu a se maritá, fiendu multi de facia, la cununia serbatorile inse atragu la sine pre multi, încátu nu potu participá la cununia; ori dóra fienducá si aceia cari au rapitu in o dí de serbatóre fetiórele Sabiniloru, au ajunsu la lupta, — de acea au sfiéla a se casatori in díle sánthe“? 2).

Acestea le scrutéza Plutarch, de unde potemu conchide ca colisiunea detorintieloru facea, cá se nu se tiena cununii in serbatori publice; fia-care adeca trebuia se fia de facia la cultulu dieiloru, asfeliu le denegá onórea cuvenita si apoi vai de sufletulu lui. In acestea serbatori publice nn erá oprita casatori'a prin preceptu religiosu dar' — precum díce Plut. — οὐκ ἔστιν ἕθος, o opríá obiceiulu, deorace nu potea fi destulu de numerósa pomp'a nuptiala dupa cum se recerea la casatori'a fetióreloru, fiendu impedecati a participá din caus'a serbatórei publice; si afora de acea nice nu se cuvinea, cá fetiórele, cari si altmentrea se

marita superate, se se necasesca chiaru in acestea serbatori, veduvele inse se poteau maritá¹⁾.

Am vediutu pâna aci lunile si serbatorile oprite dimpreuna cu parerile scriitoriloru vechi cu privire la acestea díle; mai resta acain in urma se amintimu câteva locuri din acei scriitori, din cari se vede cá in fia-care luna eráu 3 díle asemenea nepotrivate pentru celebrarea cununii. Acestea 3 díle eráu Calendele (1 dí a lunei). Nonele (5 seau 7-a) si Idele (13 seau 15-a²⁾). Festus díce la locul citatu cá acestea díle eráu oprite, fienducá prin decretulu pontificiloru au fostu judecate de díle negre (atri), cá unele, in cari decâte-ori s'au rogatu ducii Románi, de ajutoriulu dieiloru cá se póta portá bataia, totu-deauna le-a succesu reu lucrulu. Acestea le díce Festus, dar' parerea lui se restorna prin afirmarile altoru scriitori; anume Suetonius in viéti'a lui Octavianus Augustus scrie cá acestu imperatu a dispusu cá senatulu legitimu se nu se tiena mai multu decátu de dóue ori pre luna, in Calende si Ide; asemenea ne spune Ovidiu cá in Idele lunei s'au adusu sacrificie dieiloru de susu; er' din Varro scimu cá la None se aduná poporulu la Capitoliu, cá regele sacreloru se le spuna ce serbatori au de-a prazuí in fia-care luna si ce afaceri potu se întreprinda³⁾. Acestea serbatori se anunciau poporulu in Nonele lunei, dupace mai antáiu 1 dí a lunei (Calendae), cându adeca se aretá pre ceriu lun'a nóua, unu subalternu din colegiulu pontificiloru, care avea detorinti'a se observe acest'a ivirea a lunei, la conchiamatu deja si i-a aretatu câte díle are se numere dela Calendae pâna la Nonae, cinci seau siepte. Tóte aceste: a tiené senatu, a aduná poporulu, a sacrificá dieiloru de susu, restorná cu totulu parerea lui Festus ca adeca Calendele, Nonele si Idele ar' fi díle negre, fienducá asia ceva in díle negre nu se potea petrece.

Macrobius espune dóue motive, prin cari areta de ce este oprita nunt'a in acestea díle. Calendele — díce elu — si Idele afara de None sunt díle de serbatóre, in cari este pecatu a silí pre cineva se faca ceva⁴⁾. Vá replicá cineva — adauge Macrobius — pentru-ce dar' este oprita serbarea cununii in None, déca díu'a acést'a nu este dí de serbatóre? In respunsulu ce-lu da la acést'a întrebare, se cuprinde alu doilea motivu: nevestele adeca in díu'a urmatoria dupa cununia trebuiau se aduca sacrificiu dieiloru in locuinti'a cea nóua in cas'a barbatului; inse dílele ce urméza atátu dupa Calende cátu si dupa None si Ide suntu de o potriua díle negre, asia dar' celebrandu-se cununi'a ie Calende None seau Ide, sacrificiulu amentitu ar' trebui

¹⁾ Plut. Macrob. ll. c.

²⁾ Fest. Nonarum, Iduum, Kalendarum dies nuptiis alieni habentur. Macrob. sat. 1, 15, 21. Nec hoc praetermiserim, quod nuptiis copulandis Kalendas, Nonaset Idus religiosas, id est, devitandas censuerant.

³⁾ Suet. Oct. 35. Ovid. Fast. 1, 55. Varro de L. L. 6, 28.

¹⁾ Varro la Mocrub. sat. 1, 16, 18. Mundus quum patet, deorum tristium atque inferum quasi ianua patet; propterea non modo praelium committi, verum etiam dilectum rei militaris causa habere ac militem proficisci, navem solvere, uxorem liberum quaerendorum causa ducere religiosum est. Fest. v. mundus.

²⁾ Plut. Q. R. 105. Macrob. sat. 1, 15, 21.

⁴⁾ Mocrub. sat. 1, 15, 21. . . Hi enim dies praeter Nonas feriatu sunt, feriis autem vim cuiquam fieri piaculare est, ideo tunc vitantur nuptuae, in quibus vis fieri virgini videtur.

se se implinésca în o di négra, cea ce nu este iertatu¹⁾. De sine se întielege că nice dfilele acestea ce urmăza imediatu după Cal. Non. și Ide, fiindu dfile negre, nu puteau fi potrivite pentru cununia. Din vorbele acestoru doi scriitori, lucrulu se pare că a statu astfeliu: dfilele amentite eráu dfile de serbatóre înse numai serbatóre de casa, cându se aducea sacrificiu lariloru, cându mam'a de familia punea ramí próspeti de lauru la vatr'a unde eráu asiediatu larii²⁾. În acestea dfile se puteau tiené adunari și se puteau îndepliní alte afaceri civili, după cum marturisescu acést'a scriitorii citati mai susu; dara pentru lucruri sgomotóse cum e și nunt'a, de locu nu puteau fi dfile potrivite.

Acestea sunt dfilele cari Románii, din mosi din stramosi le tieneau de dfile nepotrivite pentru nunta. Observarea loru nu erá prescrisa prin lege, dar' în tēmpurile celea vechi cându viet'a poporului románu stralucé cu atâtea caractere nobile și frumóse, cum nu e în stare se arete istori'a nice unui poporu; în acestea tēmpuri împodobite cu moravuri pure, nu se aflá nice unu sufletu de Románu care se lucre în contra obiceiuriloru ereditate dela stramosi. Pre asia ceva dieii se maniau focu. Heu pietas, heu prisca fides! Erau obiceiuri acestea basate pre credinti'a religiósá și adēncu radacinate în viet'a poporului. Chiaru nice în tēmpulu imperatorulu — după cum am vediutu — nu desu se afláu, și erau reu vediuti aceia, cari lucrán în contra acestoru vechi precepte religióse; esceptiune erá la casatori'a veduveloru, care preste totu nu erá bine vediuta și numai mai târdiu s'a introdusu; nu mai bagá nime în séma în ce di se celebréza acést'a casatoria.

O. Bonfiniu.

Cunoscintie din istori'a educatiunei și a instructiunei.

Popórele clasice.

§. 12. Grecii în genere.

Nici unulu din popórele culte ale orientulu n'au avutu influintia asupra culturai popóreloru culte moderne afara de Judei. Cultur'a înalta a Indieniloru, Egipteniloru etc. a disparutu deodata cu glori'a aceloru popóra, precându poporulu israiiiteanu a influintiatu multu asupra popóreloru crestine. Popórele clasice înse și anume Grecii și Romanii au partea cea mai însemnata la cultur'a popóreloru civilisate moderne. Din productele poetice a popóreloru clasice au scosu poetii popóreloru culte de astadi nu numai inspiratiunea, regulele și form'a, ci adese chiaru și materialulu posesiiloru sale. Grecii și Romanii suntu întemeiatorii istoriografiei. Grecii suntu invetiatorii popóreloru în matematica, filosofia și arte, Romanii în sciintiele juridice.

¹⁾ Macrobius, 1, 15, 22. Gellius, 5, 17. Livius, 6, 1. Ovidius, Fasti, 1, 57. Plutarchus, Q. R. 25.

²⁾ Cato de R. R. 143.

Chiaru și sciintiele naturali și geografice au de-a multiamf popóreloru clasice bazele sale.

Adeveratu că léganulu culturai e a se cercá în orientu, vatr'a propria înse e Europ'a. Acést'a parte de pamentu, cea mai mica dintre partile, cari constituie lumea vechia, asiediatá mai tóta în zona stemperata, încungiurata mai de tóte partile cu mari, avuta de sinuri și ruri mari, cari usuréza comunicatiunea, locuita de o poporatiune de vitia caucasica indiestrata cu însusiri eminente, a fostu destinata se fia portatóri'a unei culturai mai înalte. Dintre partile acestui continentu, dóue sunt érași mai acomodate pentru promovarea și propagarea culturai: Greci'a și Itali'a.

Greci'a e o tíera mica, înse binecuvantata. Încungiurata de trei partii cu mare, care face taiaturi afunde în uscatu, are o multime de sinuri, cari suntu totu atâtea midilóce promovatórie de comerciulu și comunicatiune. La nordu e încungiurata de munti înalti, a carorur ramuri se estindu în forma de catene preste tíer'a întréga. Catenele nu suntu asia de mari, câtu se împiedece comunicatiunea. Printre ele se afla vaile cele mai frumóse și placute. Clim'a e domóla, pamentulu e fructiferu, nu înse în asia mesura, câtu se nu céra munca și se dee ansa la trândavia. În acést'a tíera favorita de natura a locuitu și unu poporu indiestratu érași cu talente eminente. De aici a urmatu, ca poporulu grecescu sub influintiele climatice și a însusiriloru fisicali ale tíerei loru s'a dezvoltatu și a devenitu unu poporu dominante. Domnirea Greciloru nu a fostu întru atât'a esterna, întru câtu a fostu interna, spirituala. Prin cultur'a loru au domnitú asupr'a altorur popóra și după ce si-au pierdutu independintia și au devenitu supusi altorur popóra. Pre dreptu a potutu dice dara betrânulu Horatiu (ep. lib. II ep. 1 v. 156): Graecia capta ferrum victorem cepit et artes intulit agresti Latio (Greci'a învinsa a învinsu pre fierosulu învingatoriu și a introdusu artile în tíeranesculu Latiu), éra în tempurile mai nóue Jacobs: denn das ist das Wundervolle der geistigen Cultur und Genialität, dass sie durch Berührung erneuert und fort-pflanzt, und überall Wurzeln treibt, wo sich nur ein offener Sinn und reine Liebe bietet. Daher ist Griechenland noch nicht untergegangen; es lebt in jedem empfänglichen Gemütthe und die Werke seiner genialen Kinder senden wir die ewigen Lichter des Himmels, reine Strahlen aus, die in empfänglichen Seelen ein schimmernd Licht hervorrufen und den Samen des Edlen und Schönen entwickeln. (Pentru că acea este minunea culturai spirituali și a genialitatii, ca prin atingere renoiesce și propaga și prinde radecini pretutindenea unde se ofera numai unu semtiu deschisu și iubire adeverata. Pentru ace'a înca n'a apusu Greci'a, ea traesce în fia-care anima primitória și opurile fiiloru sei geniali respândescu, ca luminile eterne ale ceriului, radie, cari atítia în sufletele primitórie o lumina luctória și desvólta sementi'a nobilului și frumosului).

Privindu acum educatiunea la Grecii în genere vomu aflá, că acea a fostu diferita după tēmpu și staturi. Din

descrierile lui Homeru si a altoru scriitori mai târâii se vede cumca in tempurile mai vechi educatiunea a fostu mai multu familiara, cumca pruncii aveau mare pietate facia de parintii educatori. Parintii erau totu odata si icôn'a prunciloru sei. Reverinti'a si ascultarea de parinti, respectarea betranetieloru si a moravuriloru, modesti'a si tacerea erau ornamentele prunciloru la vechii Elini. Erá principiu, cumcã cine voiã se poruncésca vre-odata, trebuie se scie ascultá. Simplu si fara nice o maietria se crescea tenerimea pentru sentiu si activitate dedându-se cu ocupatiunile parintiloru. Scopulu la care se nisuiã erá cã pruncii se fia bravi si religiosi. Crescerea fetitieloru erá concrediuta mamelor si scopulu a face din ele femei virtuóse.

Cu schimbarile politice in staturi s'a schimbatu modulu vietiei si cu acest'a modulu educatiunei. In loculu vietiei si educatiunei familiari a intratu vietia si educatiunea de statu. Cetatianulu grecu nu mai avea valóre cã individu neci in cerulu familiaru, ci ca membru a statului. De aici iuse a urmatu cã la Greci prelunga multimea de staturi, cari aveau directiuni politice si pedagogice diverse, si a potutu se fia unitate in educatiune si asia neci ca se póte costatá unu sistemu de educatiune nationalu generalu. Altucum dela cele mai multe staturi grecesci n'avemu cunoscentie despre educatiune si principiile pedagogice. Cunoscentie esacte avemu despre educatiunea Spartaniloru si a Atenieniloru.

M. Popu profes.

Influinti'a educatiunei asupr'a sanitatei.

Anim'a omului sanitosu e vesela, ér' a celui morbosu posomorita. Celu morbosu par'cã este indiferentu chiar' si facia de ce l'ar' interesá mai de aprópe pre elu insusi, precãndu celu sanitosu se ingrigiesce de sine, de ai sei, ma petrece cu atentiune via si cursulu evenemintelor, ce-lu impresura. Aspectulu marei e ceva feericu, ce escita fantasi'a si i-dã omului sanitosu una dispusetiune ilara, inse indata ce-lu ataca morbulu marinu, i-se tẽmpesce totu simtiulu facia de grandiositatea naturei, ce mai nainte lu-pusese in dispusetiuni atãtu de bune. Dispusetiunea spiritului dara depinde dela starea sanitarã a corpului, si numai esceptiunali suntu casurile, de in corpu amaritu, morbosu se locuiesca unu spiritu mare, ce s'a potutu cascigá numai prin una cultivare si exercitiu perseverantu. Marele pedagogu Dittes dice: „*Rousseau corectu judeca, cându coruptibilitatea si debilitatea corpului o tiene de isvorulu indispusetiunei, — destimulatiunei — si de periculu caracte rului, precãndu sanitatea si poterea o privesce de spriginulu veseliei si a vointiei morali*“.

Circulatiunea sãngelui produce viciitiune seau trandavia, si acést'a are efectu si asupra activitãtei spirituali. De aici ne potemu esplicá pentru-ce tenerulu se inflacaráza, se insufletiesce asia usioru, barbatulu ponderéza, cumpanesce asia liniscitu si betranulu se porta rece, indiferentu.

Sanitatea organeloru digestive maresce voi'a, precãndu morbositatea acelor'a produce hypochondria.

Judecat'a corecta este conditiunata dela intregitatea

sistemului nervosu. Omenii prea simtititori, numiti nervosi, fiendu-cã ori-si ce impresiune i-atinge, in modu potentiatu, nu potu ratiuciná despre poterea efectelor esterne, pentru-ace'a suntu estremisti si fantasti. Organulu sanitosu bine desvoltatu functionéza regulatu. Déca crerii, (organulu centralu alu sistemului nervosu), laboratoriu cugetarei, suntu sanitosi, atunci si cugetarile suntu sanitóse suntu de viétia, la din contra nu. Despre ómenii cu capulu mare, ne-amu indatenatu a dice, cã au minte mare; despre ómenii profundu cugetatori si cu crerii bine desvoltati potemu presupune, cã au simtiemente nobile. Numai pre langa una minte debila si in creri ne-seau pucinu desvoltati póte prinde radecini invidi'a si rea vointi'a.

Ace'a inca e adevveratu, cã dispusetiunea spiritului are potere asupr'a corpului; de-unde dupa cugete incordate, se obosesce si corpulu, ma póte deveni chiar' si nervosu; pasiunile brezdéza urme in expresiunea faciei si eshauriéza poterea organismului. Dupa-ce inse iritãmentele nu prea potu stricã corpulu sanitosu, si efectele mentali, déca dosvoltarea a fostu favoritória, ér' nu potu fi stricatióse: astu-feliu éراسi dela organismu depinde marimea influintiei, ce o esercéza starea spirituala asupr'a corpului. Din acestea vedemu, cã corpulu si spiritulu influintiéza reciproc unulu asupr'a celuilaltu si inca de multe ori corpulu preponderéza, dar' pentru ace'a si spiritulu se póte redicá la una independentia insemnata. La totu casulu inse in sanitate vomu aflá mediele apertórie (contra influintiiloru starei spirituali, cari de multe ori suntu stricatióse.

Principiile de educatiune la poporale clasice, au fostu de importantia. Idealurile loru in educatiune erau: curagiu si libertate, simplicitatea, iubirea de dreptate. Astãdi inca suntu imbraciasiate aceste principie; dar' totusi se facu multe abusuri in contr'a loru. Asiã suntu familie, cari au grigia numai de desvoltarea spiritului, a mentei, desconsiderãndu cu totulu intarirea corpului. Acestea déca si-ferescu copiii de ori-ce bóre, credu, cã au facutu totu posibilulu in interesulu corpului debilu; precãndu ar' trebui se lucre chiar' intr'acolo, cã se nu aiba lipsa de atari medie apertórie, cã organismulu se dedeie contra influintiiloru stricatióse. La poporu apoi aflamu chiar' contrariulu; aici copiii suntu de capulu loru.

Asiadara metodulu educatiunei la noi e seau unilateralu seau fora de principiu. Nu sciu multi, cum-cã cultivarea armonica a corpului si spiritului e bas'a cea mai secura a moralitãtei. In educatiune neci odata nu trebuie se trecemu cu vederea desvoltarea naturala; deunde trebuie se urmarimu cu scumpetate regulele fiziologiei, ce punu basa desvoltarei naturali.

Inca inainte de nascere trebuie se ne ingrigimu de prosperitãtea copilului. Onorare si tractare deosebita trebuie se aiba femei'a de sperantia. Dispusetiunea se-i fia liniscita, nutritia regulata, misicãre in tóta diu'a, implenirea lucrului indatenatu, decãtu cã nu pâna la obosire; tóte acestea suntu fôrte avantajióse pentru desvoltarea fêtului.

În lupt'a pentru esistenția pre noulu nascutu lu-ascépta lucru greu. Prim'a strigare areta, că circulațiunea sângelui i-este independenta și că pentru suplenirea lipsei de oxigenu a respiratu prim'a data; deci se ne ingrigimu, că plumanile lui se-i improspeteze sângele cu aeru curatu, pentru acea nu trebuie ascultat de mósiele, ce oprescu aerisarea. Asemenea trebuie incungiurate multe datene vechi și rele. Astu-feliu infasiarea prea strinsa în urm'a carei'a chiar' amortiescu membrele bietului copil, trebuie delaturata, și trebuie facutu chiar' contrariulu, pentru-că respirațiunea se nu fia împiedecata și pentru-că se-si póta mișcă membrele în interesulu desvoltarei muschiloru și óseloru. Cându plânge copilulu, póte din alt'a cauza, indata i-se dá tietia; de aci provine, că copilulu se face necumpetatu. Asiá numitulu *tutitii* și abususulu cu acest'a trebuie delaturatu. Pielea trebuie ținuta curatu, că-ci la din contra nu vá poté evaporá materiile inutile, precum acidulu carbonicu și astu-feliu nutrirea se împedeca și corpulu se imple de necuratiunii. Lumin'a și sgomotulu prea mare strica infantelnu; dcara-ce i-prea iritéza sistemulu nervosu. Leganarea și cântarea asemenea suntu stricatióse. Doice, ma chiar' și mame suntu, cari adormu copilulu cu sucu de macu, care fapta condannabila altcum se și pedepsece cu tóta rigórea legeri. Copilulu asiá se póta în viétia, precum a fostu grigitu în fasia. Pre faci'a celui ce a fostu ingrigitu ratiunálu resiede unu surisulu continuu, și în ânim'a lui infloresce iubirea; ér' celu neingrigitu vá fi lipsitu de ilaritatea inocentiei și vá avé inclinári rele. E consultu a altuí binele câtu de tēmpuriu și din ace'a cauza, fiendu-că infantele nu cugeta nu judeca, ci numai invetia. Copilulu se nasce fára idei, fára cugete și se póte asemená cu solulu unei gradine, în care se potu incuibá usioru totu felulu de buruiene, déca nu vá fi grigitu.

Desvoltarea spirituala a infantelnu e conditiunata dela sēntiementele, ce stērnimu în elu. Totu ce aude seau vede copilulu are influentia asup'r'a lui; faci'a lui e cá una oglinda: icón'a, ce i-o aretamu, ace'a o reflectéza; uitate veselu la elu si-ti vá suride, uitate superatu si-ti vá plânge. Asiá se întēpla și cu viersulu, în care vorbimu cu elu. Desvoltarea spirituala a copilulu e legata de invetiarea limbei; acést'a o însusiescu priu audiu, de unde se recere cá educatorii, parentii se vorbésca cu ei câtu de corect, că-ce la din contra copiii se invetia a vorbí reu și multi voru fi gângavi seau voru vorbí pre limba.

În ainte de ce ar' incepe copilulu a âmblá trebuie dedatu se scie siedé dreptu; nu trebuie inse silitu la âmblare înainte de tēmpulu recerutu, de óra-ce acést'a o o face copilulu și de sine dupa-ce i-s'au intaritu muschii și ósele.

Precum mai înainte de ce ar' scí âmblá asiá și inca mai vērtosu dupa ace'a trebuie ținutu copilulu în mare curatienia, ma trebuie dedatu la acést'a, fiendu-că dela acea se conditiunéza fórtē multu întregitatea corporala și

spirituala a lui. Corpulu copilulu crescutu în necuratienea este espusu morburiloru ér' spiritulu lui se vá demite la dediosiri.

Cu curatienea e impreunata ordinea, ce érasu influentiéza în modu binefacatoriu asupra sēntiementeloru, asupra întregitatei corpulu și spiritulu. Pentru-că copiii se se dedeie la ordine, au se fia sub inspectiunea pururea. Atari copii voru fi în stare a destinge, ce a placutu parentiloru și ce nu. Cându influenti'a morale a parentiloru nu e de ajunsu spre a ajunge rezultatulu doritu și asiá suntu siliti a recurge la medilóce astringatórie, atunci trebuie se fimu atenti intru alegerea acestor'a, de-óra-ce nu li-este iertatu a întrebuintia de acelea, cari suntu în detrimentulu sanitatei corporali și spirituali, atari ar' fi de es. subtragerea mancariei pre câte una diumetate de dí, închisóre la întunerecu seau chiar' lovirea preste capu etc.; multi parenti au versatu lacrami târdie, dupa-ce au vediutu urmarile celea rele ale pedepsirei necumpenite. Unu modelu de pedepsa a datu acelu tata conscientiosu, carele infuriatu pentru petulanti'a fiului seu, asiá graí cátra elu: Cu multu mai tare sum mișcatu, decátu cá se te potu pedepsi; dar' asceptá-ti pedeps'a meritata pre mâne. Retacu, ce urmari relé are spariarea cu gendarmii, cu virgasiulu etc.

În anulu alu doilea copilulu e mai multu trédii și asiá poftesce distragere, ce la inceputu e fórtē modéstă: unu clopotielu seau zurgaláu, dar' mai tardiu pretinde mai mare varietiene în jocáreile sale; acést'a pretensiunea dealtmintrelea e justa, că-ce jocáreile i-veselescu și agerescu miutea, și âmblarea cu ele i-intaresce muschii și i-indestulescu pof't'a de a scí. Ce se ține de nutrirea lui, acea trebuie se fia simpla, dar' cu putere; necumpetulu face pre copilulu trandavu seau scrofulosu ér' nutrirea nesuficiente i-impiedeca desvoltarea și i-causéza multe bóle. Nutrementu mai bunu pentru copii mai mari e carnea și sup'a, carea asiá dcundu e unu antidotu în contr'a scrofulosei și rachitiselui; precându alautele chiar' medilócescu acestea morburi.

Educatiunea insocita de atari regule igienice, va desvoltá corpulu și spiritulu în armonia.

Dr. J. Uilacanu.

Desertulu și caravanele.

II.

Desertulu are *Risu* și *Vulpe*, cari érasu póta trasurile carateristee ale desertulu; și anume; *Risulu desertulu* (*Felis caracal*) are structura sulegeta, petióre lungi, subțiri și peru de colórea nisipulu. *Vulpea desertulu* (*Canis cerdo*) e piticulu generatiunei sale și totusi asia este provediuta dela natura, încátu si-traiesce dilele fára de gându în calitate de rapitoriu alu desertulu. Se ne întipiuimu una facia de vulpe mica cu una espresiune intriganta și astuta cá si a vulpei nóstre, una facia cu ochi preste datina mari, de doue parti cu urechi late; la acestea se adaugemu unu corpu sulegetu cu petióre mici și cu códa lunga stufósa și éta va stá inaintea nóstra mic'a

vulpe, din carea tóta articulatiunea dovedesce una desteritate, agilitate si perfectiune. Dar' inca déca amu avé ocaziune a o priví, cum alesiucesce pre nisipu, printre coline séu in crepaturi, cum privesce si mirósa in drépt'a, in stâng'a: ne-amu convinge atunci, că in giurulu ei nu se póte misicá nimicu, ce i-ar' poté incungiurá atentiunea ei. Ici chiar' a saritu unu cosasiu de ierba si mic'a vulpe l'a si apucatu, colo a zuruitu a siopêrla, si indata i- la ea, cá se-i dicteze mórte. Mai alesu inse veneza gainele desertului; e fetulu mórtei gain'a, in apropiarea careia i-a succesu a se furisiá. Din acestea apoi neci nu-i trebue se prinda multe, i-destula un'a, din carea si- tractéza dóra si intrég'a famili'a cea flamânda.

Pre desertu nu lipsescu neci siórecii; acesti'a inse nu suntu cá ai nostri, pentru-că cu una atare structura de corpu n'ar' poté traí pre desertu. *Siórecii desertului* (Dipus) cá totu atáti'a chenguri merunti sarindu percurgu terenele desertului; vinele celea otielite ale petiórelor posterióre, lungi si acomodate spre sarire, asia de repede pórtu corpulu, încátu omulu i-privesce de animale sboratórie, de sageti siueratórie: petiórele anterióre si-le stringu la pieptu, ér' cód'a lunga stufósa la virfu o intindu spre a sustiené equilibriulu, si asta-feliu scapa, déca presimtescu periculu. Dar' nu numai celeritatea, ci si colórea lor demustra, că ei suntu fiii desertului.

Mai potemu ainentí si *ciocârl'i'a desertului* (Ammomanes deserti), acarei viersu e monotonu, cá si colórea vestimentului seu, dar' aripile suntu mai lungi de câtu ale ciocârliei nóstre.

Déca varieza regiunea, varieza si Faun'a: in tienu-turile stâncóse se afla capre selbatice, vulturi si alte animale. Cu schimbarea solului, a giurului, se schimba si colórea animaleloru, chiar' si a sierpiloru, siopêrleloru si gândaciloru.

E imposibilu, cá observarea acestoru fapte armonice se uu-lu puna in uimire pre omulu cugetatoriu.

Pentru viéti'a din desertu — precum marturisescu animalele — se recere potere, perseverantia si tenacitate. A caletorí prin desertu nu e lucru usioru. Abia se desface rosieti'a aurorei de pre ceriu si indata erumpe sórele cá unu globu focusu, si incaldiesce, arde, încátu aerulu ceriulu si pamêntulu par' că schiteieza; mai târdíu fierbintiel'a cresce si atátu de apasatória, de teribile, încátu omulu o crede de insuportabila. Intregu corpulu i-se umple de sudori, cari ér' evaporéza numai decátu, pentru-că corpulu se suferé érasí una noua pierdere de apa. Camil'a inca scutura si arunca pre omu asia, de i- mai sare sufletulu din corpu-i vexatu. Nu e mirare dara, deca dispusetiunea omului e destimulata, si- pierde voi'a si incepe a-sí trage sem'a cu esistinti'a s'a pamêntesca. Una simtire lu- descepta numai din letargi'a sa: simtirea fómey, numai unu cugetu i- preocupa sufletulu, una dorintia una pofta are: stingerea setei, ap'a; éra si éra ap'a este ece'a, pentru care i- inseteza corpulu, sufletulu. Ap'a o tran-

sporta in burdufuri de piele încarcate pre spatel camileloru Deschidu unu burdufu. Dar' ce feliu de apa este in acel'a! Apa, carea a fier'to sórele de demaneti'a, in carea se afla mirosu de piele, de catranu si dóra si de camila; — acést'a e una beutura gretiósa, de care si- întórece nasulu si gur'a chiar' si omulu insetatu. Dar' apoi ce se facà? Vinulu, vinarsulu nu ajuta nu ajuta, ér' alta beutura nu-i! Se tortureza pana cându: se póte torturá, apoi din nou suspina: apa, apa, apa! si in fine totusi trebue se-si stinga setea cu ap'a ce'a de mirosulu càtranului, pielei si a camilei.

Astu-feliu caletorimu pre desertu dile dupa dile. — Si omulu totusi invinge acestea oboseli, acestea lipse, chiar' si celu ce a venitu din nordu, care aievea nu e dedatu cu de acestea.

Pre la amiedi, cându fierbintiel'a e mai mare, pauséza caravanele, cá omulu — precum dicu arabii — se-si improspeteze cu pucina cafea tec'a cea de pulvere mortala. Caletoriulu si- lungesce tempulu pausarei. Elu va ajunge caravanele, de ar' fi plecatu chiar' si cu 2—3 óre in dreptulu loru.

In departare se vede una vale cu tufe de mimosa (sensitiva). Dorindu umbr'a, numai acolo nisuiamu a ajunge. Langa una tufa de sensitiva, ce arunca umbra, ne asiediamu, pausamu; pleopele ni-se inchidu, amu adormí, dar' nu potemu; ne intorcemu fara linisce, ne svêrgolimu in patulu de nisipu. Spre murgitu, cându fierbintiel'a a mai scadiutu pucinu, de nou suntemu in sieua, urmarimu caravanele, cari de multu suntu pre drumu si le ajungemu, inainte de ce ar' sosí la cortelulu de nópte.

Ce trebue se mai suferé camilariulu pedestru! Inca inainte de resarirea sórelui deja e in petióre si-si insieléza camil'a; pre drumu merge totu pedestru si talpile lui intrega diuliti'a suntu arse de nisipu, si capulu pârjolit de radiulu focusu alu sórelui. Astu-feliu lucreza pre di câte 13 óre si inca si cânta camilei sale. Acesti omeni suntu cá si animalele desertului: tenaci, perseveranti si veseli. Ei insi-si facu poesii si le canta. Viseza fontani, palmi, sultane, gazelle si poesii a e gat'a, asemenea si cânteculu, ce-lu cânta camileloru. Si camilele aievea i- si asculta.

Oboselele, suferintiele caletoriei pre desertu pedestru le alina numai nóptea; numai acést'a impaca pre calatoriu cu sortea si versa voia noua in sufletulu seu debelatu. „*Lel'a*“! asia numesce arabulu noptea serina, cându pre ceriu se afla luna si stele, si in acestu cuventu unesce conceptele celea mai fericite, tóte cugetele voluptose; asia si numesce iubit'a sa, fic'a sa; pre ea o canta poetulu, la ea si- indrépta cânteculu, suspinulu seu totu caletoriulu desertului. Dar' trebue se si marturisinu, că noptea pre desertu e rapitoria, poetica si placuta. Inoptandu camilarii descarca marfele depre camile si le lasa la pasiune. Inaintea cortului atitia focu, flacar'a se inaltia si lumineza grup'a cea pictorica; e nopte perfecta. Stelele acolo lu-

cescu pre bolt'a ceresca asia de curatu, asia de splendidu, precum locuitoriulu nordului nu le vede neci odata. Caletoriulu obositu respira mari sugându cu placere aerulu celu prospetu, recoritoriu. Totulu e linistitu, e mutu; camilarii, caletorii cu totii pauseza intinsi pre nisipu. Noptea tinde espiare pentru pecatele dilei; spiritulu nostru se improspeta, membrele ni-se otielescu si in alta di cu putere renoita ne suimu érași in sieua, cá se ne apropiamu de tient'a nostra.

Afora de nopte mai e ceva, ce face suportabile calatorf'a: numerósele oaze. Acestea suntu nesce vâi cu forme de covata, in cari se afla sensitive si câti-va palmi; adese ori se afla si isvore, dar' ap'a loru e calda si minerala, si numai in pucine locuri e sanitosa ap'a, dar' in cuantu pucinu. Riuletiu curgatoriu se tiene intre raritati. Ap'a de beutu o scotu din fontani adunci si acést'a servesce la udarea pamenturiloru insetate. In giurulu fontaneloru se afla sensitive plantate de natura, precându palmii, ce tindu locuitoriloru nutrementu suntu pusi de ómeni. Intr'unele oaze se afla si vinia, meri de granatu si arbori de citrone, dar' numai forte raru. Pre oazele mai estinse s'au radicațu sate si orasie; celea mai mici suntu serace; intrega averea locuitoriloru o formeza 20—30 de capre si 1—2 camile, cari incontinuu calatorescu, pana candu nu li-se ciouta firulu vietiei.

Locuitorii oazeloru suntu amicabili, onesti si cu cugete curate si pâna astadi si- conserva datenele si virtutiele strabune. Caletoriulu strainu privesce in ei figurile bibliei adeca pre patriarhi; asia i- primescu cá patriarchulu Avramu pre angeri, asia vorbescu asia lucreza, cá si fetii acestoru tempuri strabune; asia saluta pre caletoriulu obositu, asia cordialu si cu atât'a servitiu i- tindu ulciorulu cu apa, cá si Ravec'a servitoriulu lui Avramu. „Cu mine s'a intemplatu (dice Brehm), cá sosindu la unu oazu, grabi la mine una féta cu una feria pre umeru, carea „la facia erá forte frumosa“ si tindiendu-si vasulu, dise: Bé bunulu meu donnu, si deca tu insu-ti ai beutu, acusi voiu scote apa si pentru camilele tale, pâna candu nu voru bea destula. Acolo statea in aintea mea Ravec'a cea din vécuri cá odinióra in aintea servitoriulu lui Avramu“.

Desertulu are si periclele sale. Tempestatile nu suntu mai pucin teribile pre marea de nisipu, cá pre oceanu. Nisipulu celu finu se inaltia in aeru formandu colonne puternice, turnarie si trombe; aerulu se imple cu nisipu galbinu inchisu seau brunetu-rosiu si apoi sbora pre aripele ventulu si erasi cade diosu, cá se amenintie cu inadusire pre omu si animale. Atunci poporulu -si deschide buzele spre rogatiune si se roga pentru delaturarea periculu, pentru vietia caraveloru. Tempestatea cea mai infricosiata a desertulu e *Samum* ce in limb'a arabulu atât'a insemnéza câtu „inveninatoriu“. Acest'a de comunu nu e unu orcanu puternicu, ci unu ventu fierbinte, inadusitoriu, ce imple aerulu cu nisipu, usuca pielea si -i impedeaca ac-

tivitatea. E unu norocu, cá apropiarea o vestescu presemne, se intuneca aerulu si sórele, noptea disparu stelele, aerulu e insupportabilu de usucatu.

Inca se pote vedé regiunea cerésca, din câtrâu se apropia, inca se potu vedé stelele si caravanele deja nisuescu inainte cu pasi accelerati, cá se ajunga, camilele tremura, nu asculta, nu voiescu a merge mai departe; se culca la pamentu si ascepta tremurandu apropiarea Samumului. Acum camilarii cu graba mare descarca povar'a, burdufurile cu apa, -si punu pre facia vestminte ude, se incungiura cu marfele si ei inca se culca langa animale, pentru cá ventulu veninosu se treca pre de a supra loru. Acést'a o facu si caletorii.

Samum la inceputu e una bore debila, e una suflare fierbinte, ce strabate prin vestimente, prin tote celea; puterea cu incetulu -i cresce, e unu vântu furibundu, acusi devine unu orcanu infuriatu, ce alunga nisipulu apucatu prin desertu in vâltori selbatice. Mai de multe-ori tiene numai 1—2 óre; apoi i-se potolesce furi'a, aerulu devine linistitu, nisipulu inaltiatu cu incetulu se asedia, ceriulu se curatia, sórele din nou lucesce, seau nóptea stelele si caravanele -si potu continuá calea fora vatemare. Une-ori inse tiene si mai multu. „Unu amicu alu meu — dice Brehm — caletorindu cu caravanele din Cordofan, 24 óre a fostu espusu suflarei celei veninose a ventulu Samum, din suit'a lui au moritu 3 ómeni in apoplexia de anima si numai cu una parte din camile a ajunsu la Nilu, ér' elu insu-si in tempu de doue dile a incaruntitu de totu. Si-pote omulu imaginá orele teribile ce le-a petrecutu in Samum.“

Samum — dora din espiare — acopere cu nisipu sacrificiele ucise; fierbintiél'a si uscatiunea apoi le schimbá in mumie. Deca arabulu caletoriu vede aperandu din nisipu câte una parte de corpu omenescu, pre carea ventulu a despoiat'o de invelisiulu mortualu, din pietate imprascia asupr'a ei celu pucinu una mana de nisipu, pentru-cá „servulu domnului“ -si dorme acolo somnulu eternu. Desertulu atari icone areta caletoriulu.

Caravanele in fine norocesce si-au ajunsu scopulu, au sositu intr'o vale placuta la cursulu superioru alu Nilulu. Aici sosescu in sate incungiurate de palmi, acaroru locuitori grabescu inaintea loru, -i saluta si primulu donu, ce ce-i onoreza, e una beutura de apa buna. Acusi ap'a e schimbata cu vinulu de palmi. Intregu satulu se bucura; suna citer'a si dob'a; pretotindenea e veselia si serbatoria; sgomotu, musica, pâna candu nu descinde blând'a si stelós'a nópte si chiama la odihna poporulu satulu. Caravanele inca nu pauseza. Nóptea stelósa „Lela“ escita doine pre buzele arabiloru, ce cânta farmecele „Lelei“ si resuna departe, departe in atmosfera. In fine amutiesce si acést'a si somnulu acopere genele celea ostenite a moritoriloru.

Plóea.

Urla furtun'a, smulge copacii din radecina,
Tunetulu bubuc, fulgerulu varsa lumina,
Clopotulu plânge, — ceriulu se 'ntuneca, — riulu
Muge cá taurulu îndárgitu; dupa dealu briulu
De curcubeie incinge ceriulu, spartu de povóe
Crestini cu totii la rogatiune cáci vine plóe!

In genunchi ómeni! coló o casa arde cu para
Plángu copilasii si plángu copiii fugádu pe-afara,
Altii alérge foculu se stínga, altii suspina:
»E mare Domnulu, er' omenimea pravu si tierina!«
Norii acuma varsa din sénuri apa 'n síróe
Crestini cu totii la rogatiune cáci éta plóe!

. . . Câmpulu suríde, frundiele 'n arbori voióse paru
Din nori cu fulgeri tramis'au domnulu scumpul seu daru
Paserea cânta, sorele 'n ceriuri a 'ntineritu,
Borea-i mai lina, traiulu mai veselu mai fericitu,
Pomii 'n gradina sub greutatea pómei se 'ndóe
Crestini cu totii la rogatiune cáci a fostu plóe!!!

Georgiu Simu.

Diuariulu economului:

Julie,

are 31 díle.

Cuptoriu.

Calindariulu Iulianu		Calind. Gregor.
Vineri	1 Cosma si Dam.	13 Margareta
Sâmbata	2 Vest. Nascut.	14 Bonavent
Dumin. a 3-a dupa Rosalii, ev. Mateiu c. 6, gl. 2, v. 3.		
Dumineca	3 M. Iachind	15 Impar. Ap.
Luni	4 P. Andreiu	16 Rut
Marti	5 P. Atanasie	17 Alexe
Mercuri	6 C. Sisoe	18 Frideric
Joi	7 C. Toma	19 Aurelia
Vineri	8 M. Procopie	20 Pr. Ilie
Sâmbata	9 M. Pancratie	21 Praxedis
Dumin. a 4-a dupa Rosalie, ev. Mateiu c. 8, gl. 3, v. 4.		
Domineca	10 45 MM. de Nicop.	22 Mar. Magd.
Luni	11 M. Eufemia	23 Apolinaris
Marti	12 Proclu si Ilar.	24 Cristina
Mercuri	13 Arch. Gavriil	25 A. Jacobu
Joi	14 A. Achila	26 Ana
Vineri	15 M. Chiric si Jul.	27 Panteleon
Sâmbata	16 M. Atinogen	28 Inocentie
Dumin. a 5-a dupa Rosalie, ev. Mateiu c. 8, gl. 4, v. 5.		
Dumineca	17 † M. Marina	29 Mart'a
Luni	18 M. Jac., Emil.	30 Avdon
Marti	19 E. Macrina	31 Ignatie L.
Mercuri	20 (†) P. Ilie	1 Augustu Petru
Joi	21 C. Sim. si Joanu	2 Portuncul'a
Vineri	22 † Marf'a Magd.	3 Stefanu
Sâmbata	23 M. Trofim	4 Dominicu
Dumin. a 6-a dupa Rosalie, ev. Mateiu c. 9, gl. 5, v. 6.		
Domineca	24 M. Cristin'a	5 Snee
Luni	25 † Adorm. S. An'a	6 Sch. la fatia
Marti	26 M. Ermolae	7 Caetanu
Mercuri	27 † Pantelimonu	8 Ciriacu
Joi	28 A. Proh. si Nic.	9 Romanus
Vineri	29 M. Calnicu	10 Laurentie
Sâmbata	30 A. Sila, Siluamu	11 Susan'a
Dumin. a 7-a dupa Rosalie, ev. Mateiu c. 9, gl. 6, v. 7.		
Domineca	31 Drept. Eudoch.	12 Clar'a

Redactori respundietori: Dr. J. Ratiu si A. Uilacanu.

Lucrările in acést'a luna.

In gradina, déca tempulu e seceetosu, se nu neglegemu udatulu. Se potu semená inca ridichi de iérna, salata, spinatu, si endivia pentru ierna. Aiulu si cép'a, indata ce incepu a li-se usucá frundiele trebuie scóse. Trebuie adunata sementi'a de salata; mai departe mazerea si fasolea cea cópta. — Se sapa in giurulu pomiloru tineri. Se continua cu ocularea.

Fênulu adunatu trebuie caratu acasa. Grâulu trebuie seceratu in pârga; de órece graantiele astufeliu remanu rosii; alaculu va fi mai bunu si mai cu sporiu; grâulu apasa mai multu si are pretiu mai mare; grâulu de seméntia inse trebuie se-lu lasamu cu 2—3 díle mai multu preste pârga, pentru-cá grâulu in pârga, daca -lu semenamu, face taciune.

Vitele si oile se capete apa rece, próspeta, er' sarea se nu le lipséca. — Pentru-cá oile se nu capete versatu seau alte bóle, e consultu se li-se dèe in sare pelinu albu si sementia de bradu, firesce usucata si sdrobotá.

Veninulu de sierpe.

Dupa ce mii de ómeni devinu victima musícaturei sierpiloru veninosi, cu deosebire in Indi'a, unde numerulu acestor'a e mare, invetiati si-a datu tóta silinti'a a aflá unu midílocu contra veninulu de sierpe. In urm'a analizeloru facute s'a costatatu, cumcá veninulu acést'a si-conserva partile sale constitutive sub ori-ce schimbari climatiche, in restempu cam de vre-o trei luni, de aici incolo inse devine insolubil si-si pierde multu din poterea s'a inveninatória. Veninulu usucatu sémena cu gummi arabicu, si contine 60% albuminu si numai 40% materia inveninatóre.

In tempurile mai nóue s'a recomandat anume ammoniacu contra veninulu, dar' acést'a n'ajuta nemicu. Jodulu aethilinu iá multu din poterea veninulu, er' chloridulu de platina lu- chiar' neutraliséza in mesura mare, dar' numai inafara de corpulu animalulu; indata ce inse a intratu veninulu in corpu, acést'a sare nu mai ajuta, ci din contra inca acceleréza mórtea. Deci acestea n'ajuta. Unii afirma, cá inspiratiunea artificiala ar' tinde mai multa sperantia, celu pucinu precum s'a vedíutu din esperintiele facute, baterea animei se póte sustiené câte-va óre. E inse cestiune, déca va succede, cá prin inspiratiunea artificiala se provina mórtea.

Pentru-cá se nu se intemple atâtea nefericiri ar' trebui se se afe unu midílocu simplu si usioru de intrebuintiatu. Indreptariulu celu mai bunu pentru tractarea individiloru musícati de sierpi veninosi se afla in opulu „The Thamatophidia of India“ scrisu de Fayer. Acést'a recomanda, cá intre partea musícata si cea sanitósa se se faca numai decátu una legatura tiépena si partea musícata indata se se taie diosu; ran'a se se arda cu fieru infierbintatu seau se se tracteze cu acidu salitricu — seau carbolicu, er' in laintru se se ie vinarsu seau ammoniacu.

Varietate.

Caus'a stricarei ouelor, dupa esperintiele facute, totu-de-aun'a suntu organismele atomice, ce ajungu in ou, adeca suntu bacteriale si buretii de mucediala. Acestea organisme de comunu ajungu in albusiulu oului prin cogi'a lui; dar' de multe ori se intempla, de acelea ajungu acolo cu ocaziunea imparechierii.

Proprietatea si editur'a Tipografiei Seminariulu gr. cat. in Blasiu.